

Kemény János

Az Egyesült Államok és Vietnám kapcsolatai 1945-től napjainkig

Bevezetés

Az Egyesült Államok és Vietnám kapcsolata a hidegháború sajátos viszonyrendszerében formálódott, ami azt jelentette, hogy az előbbi a regionális érdekei szerint járt el, és a „kommunista befolyás” terjedését kívánta megállítani. Ennek fényében a két állam kapcsolatát előbb a távolságtartás jellemezte, később a fegyveres összetűzés formálta, amelyben csak a hidegháború vége hozott változást.

Washington délkelet-ázsiai hidegháborús szerepvállalásának sarkalatos pontja lett a Vietnámi Köztársaság támogatása, mivel a térség elvesztésétől félt a Kínai Népköztársaság és a szövetségeseként számontartott Vietnámi Demokratikus Köztársaság (azaz Észak-Vietnám) agresszív lépései miatt. Ahogyan Robert McNamara védelmi miniszter fogalmazott: „[e]gy független, nem kommunista Dél-Vietnám létrehozására törekszünk. [...] Ha nem érjük el ezt a célt Dél-Vietnámban, majdnem a teljes Délkelet-Ázsia valószínűleg kommunista dominancia alá fog kerülni, [...] alkalmazkodik a kommunizmushoz, eltávolítva az Egyesült Államok és az antikommunizmus befolyását (Burma), vagy olyan erők befolyása alá kerül, amelyek nem kifejezetten kommunisták, de valószínűleg ilyenné válnak (Indonézia, Malajzia).”¹ Ez a regionális fókusz az Egyesült Államok részéről a későbbiekben is tapasztalható volt.

A katonai események alakulása nyomán megindult a kapcsolatkeresés a két fél között, amit kezdetben számos sikertelen közvetítési kísérlet jellemezett. A párizsi tárgyalások megindulása – 1968-ban – jelentette az első alkalmat, amikor a két fél a háború lezárását illetően közvetlenül tárgyalt. Jól mutatja a politikai problémák mértékét, hogy megállapodásra csak 1973 januárjában került sor, és ez is csak egy tűzszünetet, valamint az amerikaiak számára elfogadható feltételekkel való kivonulást eredményezett, a háború maga még több mint két évig folytatódott. A két ország kapcsolata a háború után sokáig fagyos volt, csak az 1990-es évek hoztak változást.

A konfliktus, amelyből az Egyesült Államok vesztesként került ki, a mai napig alapvető befolyást gyakorol a mindenkori politikai döntéshozókra. Lewis Sorley *A Better War: The Unexamined Victories and Final Tragedy of America's Last Years in Vietnam*² és Gordon

¹ McNAMARA, Robert (1964): *Memorandum From the Secretary of Defense (McNamara) to the President (March 16, 1964.)*. Forrás: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v01/d84> (A letöltés ideje: 2017. 02. 26.)

² SORLEY, Lewis (2007): *A Better War: The Unexamined Victories and Final Tragedy of America's Last Years in Vietnam*. Boston, Mariner Books.

M. Goldstein *Lessons in Disaster: McGeorge Bundy and the Path to War in Vietnam*³ című művei a mai napig nagy hatással vannak az amerikai külpolitikai gondolkodásra. A konfliktus öröksége azonban távolról sem egyértelmű. Az utóbbi években megjelent egy revisionista iskola a történetírásban, amely komoly támadást intézett a vietnámi háború eddigi történetírói narratívája ellen. Ezt mi sem mutatja jobban, mint az, hogy az említett Goldstein munkáját az afganisztáni háború idején mint óvatosságra intő művet idéztek az amerikai politikai vezetés köreiben,⁴ Sorley könyve pedig a katonai vezetésben lett népszerű.⁵

Az alábbi tanulmány célja, hogy feltárja a fentebb felvázolt kapcsolatok fejlődését és a két fél között zajlott konfliktus örökségét.

Megjegyzés a forrásokhoz

Az elérhető források kapcsán szükséges leszögezni, hogy a vietnámi háború hatalmas szakirodalma ellenére komoly hiányosságok vannak az egyes témák feldolgozottságában. A háborúban részt vevő felek eltérő módon viszonyulnak a nyilvánossághoz. Rendelkezésre álló forrásaink zöme az amerikai beavatkozással kapcsolatos. Ugyanakkor a Vietnámi Demokratikus Köztársaság (VDK) és a Dél-vietnámi Ideiglenes Forradalmi Kormány (DIFK) forrásaira támaszkodó művek száma minimális. Ugyancsak nagyon kevés forrás érhető el a VDK-t és a DIFK-et támogató keleti blokk politikájával kapcsolatban. A másik terület, ahol a források terén jelentős hiánnyal találkozunk a kutató, a Vietnámi Köztársaság (VK), vagyis Dél-Vietnám belső történéseinek alakulása.

Elmondható mindennek fényében, hogy mind a vietnámi háborút, mind az Egyesült Államok, illetve a VDK és a VK kapcsolatait illetően többnyire csak nyugati forrásokra lehet támaszkodni, ami minden bizonnyal valamilyen mértékben torzítja a pontos képet a felek között lezajlott diplomáciai és egyéb folyamatokról. A szerző ezzel együtt az elérhető források alapján igyekszik a lehetőségekhez képest megbízható képet adni erről a bonyolult kapcsolatrendszerrel.

A vietnámi kommunista mozgalom kialakulása és a második világháború (1920–1945)

Francia Indokínában az 1920-as években jelent meg a kommunizmus ideológiája, ami az Indokínai Kommunista Párt (IKP) létrejöttében csúcsonosodott ki 1930-ban. A kommunisták indokínai helyzetét jól tükrözte, hogy a párt alapító ülésének álcázására szolgáló találkozót Hongkongban tartották, mivel Indokína területén egy ilyen manőver felettébb

³ GOLDSTEIN, Gordon M. (2008): *Lessons in Disaster: McGeorge Bundy and the Path to War in Vietnam*. New York, Times Books.

⁴ STEPHANOPOULOS, George (2009): The Must-Read Book for Obama's War Team. *ABC News*, 2009. 09. 22. Forrás: <http://blogs.abcnnews.com/george/2009/09/the-mustread-book-for-obamas-war-team.html> (A letöltés ideje: 2018. 09. 22.)

⁵ PACKER, George (2009): What Obama and the Generals are Reading. *The New Yorker*, 2009. 10. 08. Forrás: www.newyorker.com/news/interesting-times/what-obama-and-the-generals-are-reading (A letöltés ideje: 2018. 05. 14.)

veszélyes lett volna. Az elfogadott alapító dokumentum annyiban különbözött más hasonló dokumentumoktól, hogy ebben szociális és nacionalista elemek is voltak. Az elfogadott 10 pontban szerepelt a „francia imperializmus és a vietnámi feudális és reakciós burzsoázia megdöntése” és „Indokína teljes függetlenségének elérése”.⁶

Az új pártnak hamarosan lehetősége nyílt az elmélet egyes részeinek gyakorlatba való átültetésére, mivel 1930-ban parasztlázongások és munkássztrájkok alakultak ki két tartományban is. A francia gyarmati hatóságok ezeken rövid időn belül úrrá lettek, a párt vezetésének nagy része pedig francia börtönökbe került. Az 1930-as években a kommunista mozgalmat üldözték, csak a második világháború kitörése hozta meg a lehetőséget a párt újjászervezésére. 1941-ben így került sor a Vietnámi Függetlenség Liga – vietnámi rövidítéssel a Viet Minh – létrehozására. Mivel az a vélemény alakult ki, hogy a gyarmati területek függetlenítése és egyesítése nélkül a forradalom megvalósítása nem lehetséges, a pártban a nacionalista célok megvalósítását helyezték előtérbe.⁷ A Viet Minh vezetője Ho Si Minh lett, aki az első között csatlakozott a kommunista eszmékhez, és aktívan részt vett az Indokínai Kommunista Párt megalakításában és tevékenységében.

Németország ideiglenes térdnyerése és Franciaország kapitulációja Európában a francia gyarmati uralom meggyengüléséhez vezetett. Indokína nem sokkal később japán megszállás alá került, de a francia hatóságokat 1945 márciusáig formálisan helyükön hagyták a japánok. Szövetséges oldalról nézve Indokína térsége nem jelentett kiemelt célt, a Fülöp-szigetek, illetve Burma sokkal fontosabb volt az amerikai és brit erőknek, Franciaország pedig ekkor nem volt abban a helyzetben, hogy megpróbálja a gyarmatát visszaszerezni.

Amerikai oldalról történt egy minimális kísérlet az indokínai harci cselekmények befolyásolására. 1945 áprilisában az amerikai OSS (Office of Strategic Services, Stratégiai Szolgálatok Hivatala), a CIA elődszervezete, egy különleges műveleti csoportot dobott le Indokínában, de ennek a heves japán katonai ellentevékenység miatt vissza kellett vonulnia kínai nacionalista területre. 1945 júliusában egy másik különleges műveleti csoport kapcsolatba lépett a Viet Minh-nel, és segítséget nyújtott a kiképzésben.⁸ Ez a támogatás azonban már későn érkezett ahhoz, hogy érdemben segítse a szervezet Japán elleni harcát.

Ho Si Minh azonban azt remélte a kialakuló amerikai kapcsolatokról, hogy segítségére lesznek a háború utáni rendezésben a franciákkal szemben. Ennek az 1945. szeptember 2-i függetlenségi deklarációjában – amelyet az amerikai függetlenségi nyilatkozat idézésével kezdett, és amellyel lényegében létrejött a Vietnámi Demokratikus Köztársaság – hangot is adott:

„Magától értetődőnek tartjuk azokat az igazságokat, hogy minden ember egyenlőként teremtetett, az embert teremtője olyan elidegeníthetetlen Jogokkal ruházta fel, amelyekről le nem mondhat, és ezek közé a jogok közé tartozik a jog az Élethez és a Szabadsághoz, valamint a jog a Boldogságra való törekvésre.”⁹ Ez a halhatatlan kijelentés jelent meg az Amerikai Egyesült Államok függetlenségi nyilatkozatában 1776-ban. Szélesebb értelemben azt

⁶ YOUNG, Marilyn B. (1991): *The Vietnam Wars 1945–1990*. New York, Harper Perennial. 3–4.

⁷ YOUNG 1991, 4–10.

⁸ LIPTAK, Eugene (2009): *Office of Strategic Services 1942–45: The World War II Origins of the CIA*. Oxford, Osprey Publishing. 41–42.

⁹ A Függetlenségi Nyilatkozat idézéséhez Vecseklyő József *Az Amerikai Egyesült Államok népének Függetlenségi Nyilatkozata* (Rózsavölgyi és Társa, Budapest) című fordítását használtuk fel. Forrás: <http://mek.oszk.hu/02200/02256/02256.htm> (A letöltés ideje: 2018. 02. 15.)

jelenti: minden nép a Földön egyenlő születésétől fogva, minden népnek joga van boldogan és szabadon élni.”¹⁰

A beszéde végén megjegyezte:

„Meg vagyunk róla győződve, hogy a Szövetségesek, akik a teheráni és San Franciscó-i konferenciákon megerősítették a nemzetek közötti egyenlőség elvét, nem hagyhatják figyelmen kívül a vietnámi nép jogát a függetlenségre.”¹¹

Az Egyesült Államok felé való szimbolikus nyitási kísérletet azonban nem övezte siker. Az amerikai fél Indokínával kapcsolatos, 1945 utáni politikáját nagymértékben meghatározta az európai szövetségesekhez való viszonya. Nagy-Britannia a franciák ügyének tekintette az Indokínában történeteket, és aktívan támogatta a franciákat, akik pedig belügyökként kezelték az ottani eseményeket. Az Egyesült Államoknak szüksége volt a két legnagyobb európai szövetségese támogatására – Európában és a világ más pontjain is – a szovjetekkel szembeni együttműködés miatt.¹² Egy további oka is volt a konfliktustól való távolmaradásra: az Egyesült Államok vezetésében komoly fenntartásokat okozott a Ho Si Minh vezette mozgalom kommunista háttere.

Az amerikai szerepvállalás alakításában nagy szerepet játszott a katonai vezetés. Még a potsdami konferencia alatt megszületett a döntés, hogy Dél-Vietnám területén a japán erők a briteknek fogják megadni magukat.¹³ A britek, akiknek a feladata volt a japán fegyverletétel ellenőrzése a 16. szélességi foktól délre, aktívan részt vettek a francia erők felfegyverzésében, és segítséget nyújtottak a Viet Minh Saigonból való kiveréséhez.¹⁴ Az amerikai álláspont semleges volt: nem kérdőjelezte meg a franciák jogát a visszatéréshez, de nem is kívánt semmilyen támogatást nyújtani annak megvalósításához.

Kapcsolatok a franciák visszatérésétől az indokínai háború végéig (1945–1954)

Ahogy Bernard Fall is rámutatott, a Viet Minh vezetése tudatosan készült a franciák elleni háborúra a japánok távozása előtti és utáni időszakban. Átgondolt stratégia volt a Viet Minh részéről a japán katonaság lefegyverzése és a nacionalista ellenzék meggyengítése. A kínai nacionalista erők, amelyek Észak-Vietnám területére érkeztek, nem gátolták a Viet Minh szervezetének kiterjesztését. Így a visszatérő francia csapatok, amelyek Észak-Vietnámba csak 1946-ban érkeztek meg, már egy szervezett erővel találták szembe magukat.¹⁵

A francia vezetés kezdetben tárgyalásos úton próbálta a francia felügyeletet kiterjeszteni Indokína egész területére, beleértve a VDK-t is. 1946 végére azonban a tárgyalásos

¹⁰ MINH, Ho Chi (1977): *Selected Writings (1920–1969)*. Foreign Languages Publishing House. 53.

¹¹ MINH 1977, 56.

¹² *Vietnam and the U.S., 1940–1950 (I Vol.)* (é. n.). Pentagon Papers Part I. National Archives. A-3–A-4. Forrás: <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-I.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 02. 21.)

¹³ *Vietnam and the U.S., 1940–1950 (I Vol.)* (é. n.). A-22.

¹⁴ YOUNG, 1991, 11–12.

¹⁵ FALL, Bernard B. (1994): *Street Without Joy. The French Debacle in Indochina*. Harrisburg, Stackpole Books. 25–27.

megoldás lehetősége elveszett, mivel a felek képtelenek voltak közös nevezőre jutni, és a megállapodás hiánya több helyen fegyveres összecsapásokba torkollott.

A franciák több lépést tettek az amerikai támogatás megnyeréséért. Létrehozták a Francia Uniót, amelynek keretében elismerték előbb Vietnám, később a többi délkelet-ázsiai francia terület állami különállását, ami azonban nem jelentett tényleges függetlenséget.

Az Egyesült Államok vezetése számára sajátos helyzet állt elő. Egyértelmű volt Ho Si Minh törekvése, hogy a kialakuló háborút nemzetközi szereplők bevonásával enyhítse, és a saját javára fordítsa. Számos kapcsolatfelvételi kísérlete volt az Egyesült Államok, az ENSZ, Kína, a Szovjetunió és az Egyesült Királyság felé. Több levélben kért támogatást az USA-tól, hogy lépjen fel a franciák ellen. Ezekre azonban nem kapott választ.¹⁶ Az amerikai külügyminisztérium, bár tisztában volt Ho Si Minh kommunista hátterével, nem volt meggyőződve arról, hogy az általa vezetett kormányzat szovjet befolyás alatt áll, így nem értékelte veszélyesnek a régió stabilitására. Az amerikai véleményt Ho Si Minh nacionalista és a legkevésbé sem USA-ellenes retorikája tolta ebbe az irányba.¹⁷

A Szovjetunió világháborús győzelem utáni fellépése Európában megerősítette az Egyesült Államok vezetését abban, hogy szüksége van az európai szövetségesei támogatására. Ennek jegyében vetette fel a franciáknak, hogy hajlandó támogatni egy önálló vietnámi kormányt.¹⁸ A franciák az amerikai kérésnek megfelelően 1950. február 2-án ratifikálták a vietnámi függetlenséget, és Bao Dai császár előterbe állításával próbáltak eleget tenni az elvárásuknak.¹⁹ Ténylegesen nem akarták kiengedni a kezükből a politikai kontrollt, de szükségük volt Washington segítségére, mivel a háború nagy terhet rótt az egyébként is rossz gazdasági helyzetben lévő országra.

A franciáknak nyújtandó támogatásra vonatkozó amerikai álláspontban gyökeres változást hozott az 1949-es kínai kommunista győzelem, amit az Egyesült Államokban nagy meglepetéssel fogadtak, annak ellenére, hogy számos jel mutatott ebbe az irányba. Ez egyúttal a VDK katonai helyzetében is változást jelentett: határos lett a Kínai Népköztársasággal (KNK), és Mao Ce-tung katonailag is hajlandó volt támogatni Ho Si Minh harcát a franciák ellen.²⁰ A tény, hogy a KNK és a Szovjetunió rövid időn belül a VDK vezetését ismerte el egyetlen törvényes vietnámi kormányként, megerősítette az Egyesült Államokat a franciák támogatásának szükségességéről.

A KNK VDK-nak nyújtott segítsége Mark Moyer szerint már 1950-ben jelentős méreteket öltött. Adatai szerint 1950 első 9 hónapjában a kínaiak a Viet Minh számára 14 ezer karabélyt, 1700 géppuskát és hátrasiklás nélküli löveget, 60 löveget, 300 páncéltörő fegyvert és további eszközöket adtak át.²¹ Bernard Fall kiemeli, hogy emellett a kínaiak a magasabb Viet Minh-egységek kiképzését kínai területen hajtották végre Ching-Shi és Nanning

¹⁶ *Vietnam and the U.S., 1940–1950 (1 Vol.)* (é. n.). A-28–A-29.

¹⁷ *Vietnam and the U.S., 1940–1950 (1 Vol.)* (é. n.). A-6.

¹⁸ *Vietnam and the U.S., 1940–1950 (1 Vol.)* (é. n.). A-5.

¹⁹ *Vietnam and the U.S., 1940–1950 (1 Vol.)* (é. n.). A-60.

²⁰ YOUNG 1991, 30.

²¹ MOYAR, Mark (2006): *Triumph Forsaken. The Vietnam War 1954–1965*. Cambridge, Cambridge University Press. 22.

közelében,²² és szakembereket küldtek Vietnámba a komoly szakértelmet igénylő fegyverek működtetéséhez. A koreai háború végével a Viet Minh számára nyújtott segítség mind minőségében, mind mennyiségében érezhetően emelkedett. Moyar szerint 1954-re 4000 tonna ellátmányt küldtek a Viet Minh számára.²³

1950 februárjában a franciák közvetlen segílyt kértek az indokínai térség támogatására. 1950. február 27-én megszületett az amerikai Nemzetbiztonsági Tanács 64-es számú jelentése – az *Egyesült Államok Indokínára vonatkozó álláspontjáról* címmel – arról, hogy a „kommunista agresszió fenyegetése Indokína ellen csak egy fázisa a várt kommunista terveknek Délkelet-Ázsia elfoglalására”.²⁴ A dokumentum leszögezi, hogy Ho Si Minh magához ragadta a nacionalista mozgalom vezetését, de ténylegesen kommunista, aki külföldi támogatást kap. Kimondja Vietnám, Laosz és Kambodzsa önállóvá válását, valamint az Egyesült Államok általi elismerésüket, és felhívja a figyelmet a kommunista veszélyre, amely fenyegeti őket, mivel sem megfelelő katonai erővel, sem belső politikai stabilitással nem rendelkeznek. A dokumentum konklúziója, hogy „az Egyesült Államok biztonsági érdekei számára fontos, hogy minden praktikus lépést megtegyen a délkelet-ázsiai kommunista expanzió megakadályozására”.²⁵ Kiemeli Thaiföld és Burma sebezhetőségét, és utasítja a védelmi és a külügyminisztériumot, hogy dolgozzák ki az amerikai érdekeket védelmező intézkedéseket Indokína tekintetében.

A fenti dokumentumtól függetlenül, 1950 februárjában az Egyesült Államok felderítőket küldött (egyebek között) Indokínába, hogy felmérje a francia fél igényeit. Az amerikaiak a „létfontosságú szolgáltatások technikai és anyagi támogatását” és a „gazdasági és fejlesztési rehabilitációt” tartották hangsúlyosnak. 1950. május 1-jén Truman elnök 10 millió dolláros katonai segílyt hagyott jóvá, ugyanebben a hónapban az Egyesült Államok jelezte szándékát egy gazdasági segílyező misszió létrehozására Vietnám területén.²⁶ Az amerikai elhatározást erősítette a koreai háború kitörése, és hogy a francia törekvések Indokínában már egyértelműen a kínai elszigetelési törekvések részének tűntek a washingtoni döntéshozók szemében. Így a kezdeti szerény amerikai támogatás az 1954-es pénzügyi évre elérte a 1,063 milliárd dollárt, ez – amerikai források szerint – az indokínai francia katonai költségek körülbelül 78%-át tette ki.²⁷

A Vietnámmal fenntartott kapcsolatok nem voltak problémamentesek az Egyesült Államok számára. Mivel a függetlenség, amit a délkelet-ázsiai ország a Francia Unión belül kapott, távolról sem jelentett igazi és teljes önállóságot, az Egyesült Államoknak egyeztetnie kellett a franciákkal és a vietnámiakkal is, ami bonyolította a támogatás folyamatát. Az sem elhanyagolható szempont, hogy a Vietnám területén harcoló erők francia parancsnokság

²² FALL, Bernard B. (2002): *Hell in a Very Small Place. The Siege of Dien Bien Phu*. Cambridge, Da Capo Press. ix.

²³ MOYAR 2006, 26.

²⁴ *Report by the National Security Council on the Position of the United States with Respect to Indochina* (27 February 1950) (é. n.). Forrás: www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/doc1.htm (A letöltés ideje: 2017. 05. 10.)

²⁵ *Report by the National Security Council on the Position of the United States with Respect to Indochina* (27 February 1950) (é. n.).

²⁶ *U.S. Involvement in the Franco-Viet Minh War 1950–1954. (I Vol.)* (é. n.). National Archives, Pentagon Papers Part II. A-17–A-18. Forrás: <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-II.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 02. 22.)

²⁷ *U.S. Involvement in the Franco-Viet Minh War 1950–1954. (I Vol.)* (é. n.). A-36.

alatt álltak, így a katonai segélyeket csak a franciák tevékeny közreműködésével lehetett célba juttatni.²⁸ Problémaforrás volt az is, hogy az Egyesült Államok a tényleges önállóság megadását preferálta a gyarmati sorban lévő államoknak, ez azonban a franciák nemtetzését váltotta ki, emiatt egyes pénzügyi segélyek megadását ilyen feltétel elfogadásához kötötték.²⁹ A franciák mindenestre igyekeztek minimalizálni az amerikai beleszólást a vietnámi ügyekbe, mivel azt végső soron saját belügyüknek tekintették.

Az Indokína kérdésével foglalkozó utolsó, a Nemzetbiztonsági Tanács által készített dokumentum az NSC 5405 számú – az *Egyesült Államok céljai és lehetséges fellépése Délkelet-Ázsiára vonatkozóan* címmel – volt, amelyet 1954 januárjában véglegesítettek. Ez továbbfűzte a korábbi amerikai gondolatmenetet Délkelet-Ázsia kérdésében. Megerősítette az NSC 177-ben foglaltakat, amely a konfliktust „a kommunista és nem kommunista világok egymással a csatatéren való szembenézéseként”³⁰ értékelte, amelynek negatív kimenetele komoly hatással lesz Európára, Ázsiára és a Közel-Keletre. Leszögezi, hogy Délkelet-Ázsia elvesztésével fontos erőforrások kerülnek a kommunista blokk irányítása alá, és súlyos nyomás helyeződne más szövetségesekre, például Japánra. A kínai agresszió elrettentésére a brit és francia szövetségesekkel összhangban való fellépést szorgalmaz. Célként határozza meg, hogy „meg kell akadályozni, hogy Délkelet-Ázsia kommunista pályára kerüljön; meg kell őket győzni, hogy érdekükben áll a nagyobb arányú együttműködés és kapcsolatépítés a szabad világ többi részével, és segíteni kell őket stabil, szabad kormányok kialakításában, amelyek hajlandók és képesek ellenállni a kommunizmus belső és külső támadásainak, és képesek a szabad világ megerősítéséhez hozzájárulni”.³¹

Megfogalmazza annak szükségességét, hogy a vietnámi erők kiképzését és felszerelését a franciáktól függetlenül is meg kell kezdeni, de a háborúval járó felelősséget továbbra is a francia fél viseli, amelyet meg kell erősíteni tehervállalása fontosságában. Egyúttal a gyarmati államoknak adandó nagyobb önállóság biztosítására ösztönzi Párizst.

Az NSC 5405 már egyértelműen abban a tudatban íródott, hogy a katonai helyzet nem kedvező. A franciák a háború során sosem rendelkeztek elegendő erővel ahhoz, hogy az ország egész területét megpróbálhassák ellenőrzésük alá vonni, és 1950 után a KNK által nyújtott támogatás miatt kevés siker mellett jelentős kudarcokkal voltak kénytelenek szembenézni. A francia katonai vezetés ezért egy látványos sikert akart felmutatni, amelynek helyszínéül a Dien Bien Phu-i völgyet szemelték ki. Na-San ostroma során volt arra példa, hogy egy francia légi hídfő fél évig kitartson a Viet Minh erői ellen, mielőtt evakuálták, bár ezt a megoldást a kényszer szülte.³² Dien Bien Phu esetében tudatosan építettek erre a példára, azonban alapvető tévedések történtek a művelet tervezése és végrehajtása során, amelynek eredménye az lett, hogy a Dien Bien Phuban létesített francia légi hídfőt a Viet Minh hatalmas veszteségek árán megsemmisítette, amivel sikerült végleg megtörni a francia politikai akaratot a háború folytatására.

Az amerikai vezetésben voltak hangadói a beavatkozásnak a franciák megsegítésére. Arthur W. Radford admirális, a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságának elnöke légi-

²⁸ *U.S. Involvement in the Franco-Viet Minh War 1950–1954. (I Vol.)* (é. n.). A-18.

²⁹ *U.S. Involvement in the Franco-Viet Minh War 1950–1954. (I Vol.)* (é. n.). A-37.

³⁰ *United States Objectives and Courses of Action With Respect to Southeast Asia* (é. n.). Forrás: www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/doc20.htm (A letöltés ideje: 2017. 02. 22.)

³¹ *United States Objectives and Courses of Action With Respect to Southeast Asia* (é. n.).

³² FALL 2002, 24–25.

támadást szorgalmazott az ostromló Viet Minh erői ellen. John Foster Dulles külügyminiszter támogatta az álláspontját. Matthew Ridgway tábornok, a hadsereg vezérkari főnöke, elvégeztette a lehetséges beavatkozáshoz szükséges költségek és erők felmérését, és arra jutott, hogy egy ilyen konfliktus túl nagy terhet jelentene az Egyesült Államoknak (körülbelül 500 000–1 000 000 főt és hatalmas anyagi ráfordítást). Érvelése megértésre talált Eisenhower elnöknél, aki maga is szkeptikus volt a lehetséges beavatkozás költségeit és következményeit illetően.³³

Az Egyesült Államok a kritikus időszakban a francia kérések ellenére nem avatkozott be a Dien Bien Phu-i katonai eseményekbe. Eisenhower elnök az európai és ázsiai szövetségeseivel közösen lett volna hajlandó ezt megtenni, de a britek (és az ő ázsiai szövetségesei) elzárkóztak ettől.³⁴ (Eisenhower szerint Malájföld lett volna az egyetlen olyan terület, ahova érdemes lett volna amerikai csapatokat küldeni a térségben belül.)³⁵

A genfi egyezmények (1954–1956)

A Genfben megrendezett békekonferencia – amelyen Franciaország, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, a Kínai Népköztársaság, a Szovjetunió, Laosz, Kambodzsa, a Vietnámi Demokratikus Köztársaság és Vietnám Állam vett részt – átmeneti szünetet hozott a háborúban.

Mind szovjet, mind amerikai oldalról tekintettel voltak a francia érzékenységre, mivel a hidegháborús európai védelmi kérdésekben mindkét hatalom szerette volna a saját céljainak megnyerni a franciákat. A KNK a polgárháborúban, valamint a koreai és az indokínai háború támogatásában jelentős veszteségeket szenvedett el, ezért inkább békét szeretett volna, illetve el kívánta kerülni, hogy okot adjon jelentősebb nyugati jelenlétre Indokínában.³⁶

A tárgyalások eredménye két egyezmény lett: az első a hadviselő felek által aláírt fegyverszüneti egyezmény, a második egy közös zárónyilatkozat, amelyben a részt vevő összes ország kinyilvánította szándékát a fegyverszünet bizonyos pontjainak elismerésére Vietnám jövőjével kapcsolatban.

A tűzszüneti egyezmény gondoskodott egy demarkációs vonal létrehozásáról, az erők átcsoportosításáról, megtiltotta friss erők térségbe való csoportosítását és szabályozta a hadfelszerelések beáramlásának lehetőségeit. E pontok ellenőrzésére az egyezmény létrehozott egy bizottsági rendszert, illetve szabályozta a hadianyagok beáramlási pontjait. A Nemzetközi Bizottságot nevezte meg mint az egyezmény pontjainak betartását ellenőrző testületet, tagjainak Kanadát, Indiát és Lengyelországot tette meg.³⁷

³³ HALBERSTAM, David (1992): *The Best and the Brightest*. New York, Ballantine Books. 137–144.

³⁴ MOYAR 2006, 29.

³⁵ MOYAR 2006, 28.

³⁶ YOUNG 1991, 38–39.

³⁷ A fegyverkezési, csapatmozgatási kérdésekkel részletesen az egyezmény harmadik fejezete foglalkozik, az ellenőrzés kérdésével a hatodik fejezet. *Genfi egyezmények az indokínai háború befejezéséről 1954. július 21. (é. n.)*. Forrás: www.grotius.hu/doc/pub/IGXVRK/1954-07-21_genfi_egyezmenyek.pdf (A letöltés ideje: 2018. 02. 08.)

A közös nyilatkozatban az aláíró felek elismerték a függetlenné váló államokat, és kötelezettséget vállaltak az ügyeikbe való be nem avatkozásra. Deklarálták, hogy semmilyen állam nem létesíthet katonai támaszpontokat, nem szállíthat fegyvereket, nem küldhet katonákat Indokínába, és hogy a 17. szélességi fok mentén húzódó demarkációs vonal „ideiglenes és semmiképpen sem tekinthető politikai vagy területi határnak”.³⁸ A területi egység kérdését egy 1956-ban tartandó népszavazásra bízta az egyezmény.

A közös szovjet–kínai álláspont szerint az egyezmény megfelelő végrehajtása területi bázist biztosít a VDK-nak, és választások révén megvalósítható az egész ország kommunista uralom alá kerülése. Kína a VDK területi szuverenitásának elnyerésével egy ütközőzóna létrejöttét látta a határán, és ezáltal biztosítottak vélte saját területi biztonságát is ebből az irányból.³⁹

A szovjetek a tárgyalásoktól azt remélték, hogy az Európai Védelmi Közösséghez való csatlakozás ellen tudják hangolni a franciákat, és mivel Franciaország valóban elutasította a tervet, Moszkva ezt saját genfi politikájának sikereként értékelte.

Az egyezményt sem a Viet Minh, sem az Egyesült Államok nem tekintette a maga számára kedvezőnek, de mindkét oldalon ez volt a járható út az adott helyzetben. A genfi egyezmények pontjai több helyen ütköztek a térségre vonatkozó korábbi amerikai politikai irányvonallal, mivel az Egyesült Államok feltett szándéka volt, hogy az európai mintához hasonló védelmi együttműködési rendszert alakít ki, és ebben Dél-Vietnámnak is szerepet szánt.

A VDK vezetése alapvetően a demarkációs vonal elhelyezkedésével nem volt megelégedve, de kínai és szovjet nyomásra elfogadták a 17. szélességi kört.⁴⁰ Veszteségként könyvelte el Hanoi az erők cseréjét, mivel Dél-Vietnám területén is jelentékeny katonai szervezettel rendelkezett, le kellett mondania továbbá a Laosz és Kambodzsa területén szerzett befolyásáról.⁴¹

Mivel a területi egység kérdésének véglegesítését az egyezmény elnapolta, és lehetővé tette a békés úton való megvalósítását, a VDK és az Egyesült Államok vezetése is remélte, hogy a helyzetet adott pillanatban majd a maga javára tudja fordítani.

Az Egyesült Államok és a Vietnámi Köztársaság kapcsolata (1955–1965)

A genfi egyezmények nem csökkentették az amerikai érdeklődést a térség iránt. Eisenhower elnök továbbra is fontosnak tekintette, és az Egyesült Államok lépéseket is tett megfelelő szövetségesek megnyerése érdekében. Ha a térségben zajló folyamatokat figyelembe vesszük, ez nem is meglepő, mivel több helyen kommunista felkelés, illetve kommunista részvételű konfliktus zajlott:

³⁸ *Genfi egyezmények az indokínai háború befejezéséről 1954. július 21.* (é. n.).

³⁹ *The Geneva Accords 1954* (é. n.). National Archives, Pentagon Papers Part III. D-5–D-6. Forrás: <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-III.pdf> (A letöltés ideje: 2014. 12. 30.)

⁴⁰ YOUNG 1991, 39.

⁴¹ *The Geneva Accords 1954* (é. n.). D-7–D-8.

- Fülöp-szigetek: Hukbalahap- (vagy röviden Huk) felkelés 1946–1955 között. A helyi hatóságok amerikai segítséggel jelentős csapásokat mértek a csoportra, jelentéktelenné téve azt.
- Malájföld: a brit gyarmaton 1948-ban indult felkelés a brit uralom ellen. A kezdeti időszakban a briteknek nem sikerült úrrá lenniük a helyzeten. A konfliktus egészen 1960-ig elhúzódott, és a brit, valamint a helyi hatóságok sikerével zárult.
- Burma: 1947-től indul felkelés kommunista részvétellel.
- Tajvan: itt nem zajlott aktív konfliktus, de a politikai feszültség folyamatos volt. Az 1950-es évek során két alkalommal alakult ki közel háborús helyzet, 1954–1955-ben és 1958-ban.

A térségben zajló konfliktusok fenyegetést jelentettek az Egyesült Államok azon képességére, hogy ázsiai szövetségeseit hatékonyan tudja támogatni, ami aggodalmat keltett a vezetésben. 1951-től elkezdtek kétoldalú védelmi megállapodásokat kötni a régió fontos országaival, Japán, Dél-Korea, a Kínai Köztársaság (Tajvan) és a Fülöp-szigetek voltak ebben partnerek. Emellett az Egyesült Államok megkötötte az ANZUS-megállapodást Ausztráliával és Új-Zélanddal, majd az előbbi országokkal, valamint Franciaországgal és az Egyesült Királysággal közösen egy öthatalmi védelmi megállapodást igyekezett tető alá hozni.⁴² Még a francia indokínai vereség előtt megindult egy regionális védelmi közösség létrehozására tett erőfeszítés az Eisenhower-adminisztráció részéről. Ennek eredménye lett az 1954-es manilai paktummal létrejött Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete (Southeast Asia Treaty Organization, SEATO), amely kifejezetten kommunistaellenes éllel alakult meg (és a későbbiekre nézve számos belső ellentmondást rejtett).⁴³ Mivel az Egyesült Államok nem volt hajlandó garanciákat adni arra vonatkozóan, hogy tartani fogja magát a genfi egyezményekhez, a laoszi, kambodzsai, valamint a vietnámi vezetés irányából is érkeztek jelzések, hogy hajlandók Washington felé közeledni. Bár ezek az államok a genfi egyezmények értelmében nem csatlakozhattak katonai tömbökhöz, az Egyesült Államok kezdeményezésére kiterjesztették a SEATO védelmi garanciáját Dél-Vietnámmra, Kambodzsára és Laoszra. Eszerint ezek az államok tagság nélkül is jogosultak a SEATO-államoktól támogatásra gazdasági és technikai téren, valamint katonai segítségre a területüket ért (belső, vagyis szubverzív jellegű vagy külső) támadás esetén. A szövegezés azonban nem volt elég konkrét, és ez a későbbiekben eltérő interpretációkra adott lehetőséget.⁴⁴

Miután a franciák összekötő szerepe megszűnt, az Egyesült Államok elkezdett szövetségeseiket keresni Dél-Vietnámban. A kapcsolatépítés az amerikai hírszerzés – a CIA (Central Intelligence Agency, Központi Hírszerző Ügynökség) – feladata lett, amely Ngo Dinh Diem személyében vélte megtalálni az ideális partnert egy nacionalista, antikommunista rendszer létrehozásához.

A feladat nem volt kicsi. A Vietnámi Köztársaság területén nem volt egy szilárd, az északitól határozottan elkülönülő nemzettudat, és az igazgatás is nagyon gyenge lábakon állt, mivel a gyarmati adminisztrációban meghatározó volt a franciák szerepe. A francia

⁴² *Evolution of the War. NATO and SEATO: A Comparison* (é. n.). National Archives, Pentagon Papers Part IV.A. A-9. Forrás: <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-IV-A-1.pdf> (A letöltés ideje: 2014. 12. 30.)

⁴³ *Evolution of the War. NATO and SEATO: A Comparison* (é. n.). A-13–A-15.

⁴⁴ *Evolution of the War. NATO and SEATO: A Comparison* (é. n.). A-21–A-22.

kivonulással az igazgatás és a politikai élet területén is hatalmas űr keletkezett, amit be kellett tölteni.⁴⁵ A követség és a CIA-állomás között komoly ellentétek voltak Diem személyét, illetve a folytatandó irányvonalat illetően.⁴⁶ Végül a CIA bizonyult erősebbnek, és Diem megkapta az amerikai támogatást.

Diem személye több szempontból volt vonzó: nacionalista és antikommunista volt, korábban néhány hónapig a belügyminiszteri tisztséget töltötte be, de lemondott a franciákkal való vitái miatt, nem volt szoros kapcsolatban a franciabarát elittel, katolikus volt, jól beszélt angolul.⁴⁷ Nem volt viszont mögötte szilárd politikai szervezet vagy mozgalom, ami hatalomra tudta volna segíteni, és ott is tudta volna tartani. Ennek ellenére Bao Dai császár – nem lehet tudni, hogy pontosan milyen háttéralku keretében – kinevezte miniszterelnökének.⁴⁸ Az amerikai fél ezután közvetlen szerepet vállalt Diem politikai karrierjének építésében.

Diem amerikai segítséggel elkezdte kiépíteni a hatalmi bázisát és megszilárdítani a helyzetét, ami nehéz volt, sokan a bukását akarták. A CIA által kiadott, a szervezet vietnámi tevékenységéről beszámoló monográfia szerzője szerint a Diem-vezetés nem élt volna túl fél évet sem amerikai támogatás nélkül.⁴⁹ Nem volt saját bázisa a hadseregben, az olyan szekták vezetői, mint a Hoa Hao és a Cao Dai, amelyek rendelkeztek fegyveres csoportokkal, szintén a távozását akarták, Bao Dai császár és a franciák ugyanezt szeretnék volna elérni.⁵⁰ Helyzetét tovább nehezítette, hogy amerikai oldalon sem volt mindenki meggyőződve arról, hogy ő az alkalmas személy a posztra, sőt a külügyminisztériumban Vietnám feladása is felmerült, de csak mint javaslat.⁵¹ Eisenhower elnök azonban kitartott Diem mellett, és utasítására a dél-vietnámi hadsereg megerősítésébe kezdtek.

1955 lett a döntés éve, amikor Diem a megerősített hadsereg segítségével a fegyveres alvilági csoportokat és a szektákat is el tudta katonailag lehetetleníteni. A dél-vietnámi hadsereg képes volt az egységét megtartani, és a tisztikar hűséget mutatott Diem irányába.⁵² Erre a sikerre alapozva Diem egy 1955. október 23-án megtartott népszavazás segítségével – amelynek tisztasága erősen vitatott – eltávolította Bao Dai császárt, és így a legfontosabb döntéshozóvá vált Dél-Vietnámban.⁵³ Ezzel a lépésével megsemmisítette a francia befolyás utolsó pillérét, és a francia kivonulás lezárulásával gyakorlatilag megszűnt Párizs hatása a vietnámi belpolitikai eseményekre.

Dél-Vietnám előtt több fontos feladat állt. A tűzszünet értelmében lakosságcserere került sor, amelynek során 1 millió, délre érkező embertömeget kellett letelepíteni.⁵⁴ A másik fontos feladat a Viet Minh vidéken megmaradt befolyásának felszámolása volt, ennek érde-

⁴⁵ AHERN, Thomas L., Jr. (2000): *CIA and the House of Ngo. Covert Action in South Vietnam, 1954–63*. Center for the Study of Intelligence. 5–6., 11. Forrás: nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB284/2-CIA_AND_THE_HOUSE_OF_NGO.pdf (A letöltés ideje: 2016. 01. 06.)

⁴⁶ AHERN 2000, 17–18.

⁴⁷ AHERN 2000, 9.

⁴⁸ TURLEY, William S. (2009): *The Second Indochina War. A Concise Political and Military History*. Lanham, Rowman and Littlefield Publishers. 28.

⁴⁹ AHERN 2000, 56.

⁵⁰ AHERN 2000, 34–35.

⁵¹ MOYAR 2006, 44.

⁵² TURLEY 2009, 29.

⁵³ MOYAR 2006, 54–55.

⁵⁴ MOYAR 2006, 39–40.

kében Diem kormánya több kommunistaellenes kampányt szervezett. Ezekben a Viet Minh volt káderei is közreműködtek, saját mozgósítási módszereiket használva a kommunisták ellen.⁵⁵ A legnagyobb kihívást a földreform kérdése jelentette. Diem ezen a területen tett lépéseket, de távolról sem volt olyan erélyes, mint szükséges lett volna. A lakosság jelentős hányada igazságtalannak érezte a földtulajdoni viszonyokat, ezért a megváltoztatására vonatkozó ígéret volt a kommunisták egyik leghatékonyabb eszköze a lakosság megnyeréséhez.

Alapvető kérdés volt ebben az időszakban az Egyesült Államok számára, hogy milyen irányba fejlessze a dél-vietnámi fegyveres erőket. A két fenyegetés, amelyek között meg kellett találni az egyensúlyt: konvencionális háború a VDK-val vagy gerillajellegű konfliktus a délen maradt Viet Minh-káderekkel. Mindkét fenyegetés valós volt: a VDK kínai és szovjet segítséggel haderejének jelentős bővítését és megerősítését hajtotta végre, míg a kommunistaellenes kampányok vidéken éreztették, hogy milyen erőt képviselnek a kommunisták. Az amerikaiak végül a konvencionális fenyegetésre helyezték a hangsúlyt,⁵⁶ de egy, a hadsereg felkészítésétől független programban a helyi és regionális milíciák felfegyverzését is megkezdték, majd félbehagyták.⁵⁷

Összességében azonban Diem elég szilárdnak érezte a helyzetét ahhoz, hogy az ország-egyesítő népszavazást elhalassza. Dél-Vietnám és az Egyesült Államok formálisan nem kötelezték el magukat a tűzszüneti egyezmény mellett, ezzel annak határain túli cselekvési lehetőséget tartottak fenn maguknak. Ezzel a lehetőséggel élt Diem, amikor elhalasztotta a népszavazást. Úgy tekintett az egyezményre, mint a franciák által tető alá hozott megállapodásra, ami a gyarmattartás öröksége, és lehetőség az északiak számára, hogy a déli részt beolvasszák.⁵⁸

A VDK ebben az időszakban a saját belső problémáival volt elfoglalva. A mezőgazdasági kollektivizáció, az aránytalan iparosítási törekvések és más, a rendszer megszilárdítását célzó intézkedések ellenállást váltottak ki, és ezen a vezetésnek úrrá kellett lenni. A konfliktus kiélezése ellen szolt az is, hogy a kínai és szovjet támogatók sem kívántak egy újabb háborúba bocsátkozni Indokínában.⁵⁹ A VDK vezetése ráadásul a kínaiakkal együtt rosszul fogadta Hruscsov XX. kongresszuson mondott beszédét, és ez hosszabb távon a kapcsolatok romlását eredményezte.

Az erőszak kommunista oldalról egy ideig minimális volt, de emelkedett, és 1956-tól kezdett egyre nagyobb méreteket ölteni. A VDK vezetése megfelelő politikai támogatás hiányában egészen 1959-ig fékezni próbálta a folyamatot. 1959-ben született meg Hanoiban a döntés a fegyveres harc elindításáról, ekkor kezdték meg a később „Ho Si Minh-ösvényként” ismertté vált logisztikai ellátórendszer kiépítését is a déli kommunisták támogatására.⁶⁰

⁵⁵ AHERN, Thomas L., Jr. (2001): *CIA and Rural Pacification in Vietnam*. Center for the Study of Intelligence. 17–18.

⁵⁶ MOYAR 2006, 68.

⁵⁷ AHERN 2001, 14–15.

⁵⁸ TAYLOR, Keith W. (2013): *A History of the Vietnamese*. Cambridge, Cambridge University Press. 560.

⁵⁹ MOYAR 2006, 56., 64.

⁶⁰ LOGEVALL, Frederik (2001): *The Origins of the Vietnam War*. London, Routledge. 37.

1960-ra a kommunista fegyveres tevékenység kiszélesedett, és a Dél-vietnámi Nemzeti Felszabadítási Front (DNFF)⁶¹ létrejöttével a konfliktus keretrendszere is kialakult. A DNFF gyakorlatilag a háború végig létező entitás volt, de 1969-től – a híradásokban legalábbis – háttérbe szorult, mivel a „forradalmi” tevékenység új szintre emelésének jeléseként létrehozták a Dél-vietnámi Ideiglenes Forradalmi Kormányt (DIFK).⁶²

A dél-vietnámi hatóságok az erőszak fokozódására nem reagáltak megfelelően, és ezzel jelentős vidéki területek kerültek kommunista ellenőrzés alá. A VDK-támogatás megindulásával megkezdődött század és zászlóalj szintű egységek szerveződése is, amelyek jelentősebb számban az 1960-as évek elején kezdtek el tevékenykedni. Az Egyesült Államok vezetése 1964-re jutott el annak felismeréséig, hogy az addigi politikája nem vezet eredményre.⁶³

Washington számára Diem személye az együttműködésük alatt sosem volt teljesen problémamentes. Bár őt tartották a legalkalmasabb vezetőnek, a vezetési stílusával és az intézményekhez való viszonyával nem tudtak kibékülni. Diem a legközelebbi családtagjait vonta be a legfontosabb feladatok végrehajtásába, és amerikai megítélés szerint nem szentelt kellő figyelmet sem a törvényhozásnak, sem a tömegek mozgósításának. Ezek a tendenciák az erőszak fellángolásával felerősödtek: Diem még jobban a családjára hagyatkozott, és még inkább a hadseregre és az adminisztratív apparátusra támaszkodva, diktatórikus eszközökkel kívánta hatalmát a vidéken helyreállítani, ami nem kívánt következményekkel járt a városokban. Kialakult egy erős protestmozgalom, és ez, illetve az erre adott keménykezdő válasz egyre válságosabbá tette a dél-vietnámi belpolitikai helyzetet.

Diem az amerikai reformjavaslatokat nem tartotta kivitelezhetőnek, és az idő előrehaladtával ezeket egyre inkább ellene irányuló támadásnak vette. Az amerikai támogatók pedig megelégtették az autokratikus és nepotista döntéseit, amelyekkel a családtagjait helyezte fontos döntési pozíciókba.

Az így kialakult ellentétet az amerikai fél nem tudta feloldani, mivel Diem személyében látta az együttműködés zálogát, és emiatt beletörődött, hogy nem hajtja végre az általa szorgalmazott reformokat. A helyzetet bonyolította, hogy a saigoni amerikai tisztviselők a feladatukat úgy fogták fel, hogy az együttműködés súrlódásmentességét kell garantálniuk, nem pedig a hatékonyságát. Az amerikai katonai vezetést a romló helyzet ugyanakkor arra ösztönözte, hogy manipulálja a beérkező információkat, mivel tartottak tőle, hogy Kennedy elnök a tények ismeretében nem fogja támogatni hosszú távon a vietnámi szerepvállalást.⁶⁴

A viszony Diem és az amerikaiak között az 1960-as évek elején folyamatosan romlott, és a buddhista tüntetések megindulásakor ért a mélypontra. Az amerikai vezetés megosztott volt a helyzet kezelését illetően, de végül a Diem eltávolítását szorgalmazók kerekedtek felül.⁶⁵ Így amikor a dél-vietnámi hadsereg néhány tábornoka felvetette a puccs lehetőségét az amerikai követségnek, a diplomaták megszorításokkal ugyan, de a támogatásukról biztosították őket.⁶⁶

⁶¹ YOUNG 1991, 70–71.

⁶² TAYLOR 2013, 605.

⁶³ MOYAR 2006, 99.

⁶⁴ HALBERSTAM 1992, 180–183.

⁶⁵ HALBERSTAM 1992, 262–263.

⁶⁶ HALBERSTAM 1992, 286–287.

A puccs Diem halálával végződött, és a várakozásokkal ellentétben a korábbinál sokkal instabilabb helyzetet teremtett, mivel a vetélkedő tábornoki csoportok egymást próbálták a hatalomból elmozdítani. A katonai és politikai helyzet katasztrófálissá vált, ami a Kennedy elnököt követő Lyndon Baines Johnson az amerikai katonai jelenlét fokozására ösztönözte. Ez kezdetben a légierő újszerűnek szánt alkalmazását jelentette. Robert S. McNamara védelmi miniszter és közvetlen munkatársai nem tartották a korábbi stratégiai és politikai tapasztalatokat, mivel szerintük a hidegháború realitásai új megközelítést kívántak. Ebben a vonatkozásban a kubai válság jelentette számukra a mintát.⁶⁷ Mivel a visszavonulás az Egyesült Államok valószínű presztízavesztése nélkül nem volt elképzelhető, az olyan lépések pedig, amelyek tömegpusztító fegyverek bevetéséhez vezethetnek, elkerülendők voltak, McNamara a fokozatos nyomásgyakorlást tartotta célravezetőnek, ami Kuba esetében már működött. Az, hogy katonai oldalról nem támogatták az elképzelést, a hadvezetés befolyásának csökkenéséhez vezetett a védelmi miniszter és tanácsadói körében.⁶⁸ A vietnámi stratégia 1964-es formálásakor a védelmi miniszter elképzelése találkozott Johnson elnök véleményével, aki így a választások előtt nem kényszerült bele sem kivonulásba, sem nyílt katonai elköteleződésbe a dél-vietnámi fél mellett, holott a fegyveres erők oldaláról ezt többen szükségesnek látták. Ez a gyakorlat a későbbiekben a „fokozatos nyomásgyakorlás” elnevezést kapta.

A McNamara védelmi miniszter által képviselt irányvonal azonban nem hozta meg a várt eredményeket. Kezdetben elrettentés céljával telepítettek amerikai bombázó egységeket Vietnámba.⁶⁹ Ezek egyre vonzóbb célpontot jelentettek a felkelők számára, és számos támadás érte a bázisaikat. Így, katonai tanácsra, amerikai szárazföldi erőket telepítettek a bázisok védelmére. Ezzel Johnson elnök elkötelezte magát a vietnámi konfliktus megoldása mellett, és megvalósult a tényleges amerikai katonai jelenlét Dél-Vietnám területén.⁷⁰ A légi támadások a VDK ellen később sem hozták meg a kívánt eredményt, de 1968-ig változó intenzitással folytatódtak.

Az amerikai motivációk a döntés mögött nem értelmezhetők csupán Vietnám kon-textusában, hanem szélesebb hidegháborús perspektívát igényelnek. Politikai értelemben jelentős szerepet játszott az, hogy Johnson elnök megválasztásához, majd belpolitikai reformjaihoz nyugodt, konszenzusus külpolitikára volt szükség. Emellett az amerikai döntéshozók meg voltak győződve arról, hogy az indokínai konfliktus áterjedhet a szélesebb régióra, és a kommunista befolyás erősödéséhez vezethet. Ezt a nézetet az Eisenhower-adminisztrációban is sokan vallották, a „dominóelv” néven volt ismert. Az amerikai vezetés számára fontos szempont volt az európai szövetségesek megnyugtatása is, mivel úgy gondolták, hogy a határozott délkelet-ázsiai fellépés biztosítja az európai vezetőket az Egyesült Államok eltökéltségéről a kommunista fenyegetés megállítására.

⁶⁷ McMASTER, H. R. (1998): *Dereliction of Duty: Lyndon Johnson, Robert McNamara, The Joint Chiefs of Staff, and the Lies that Led to Vietnam*. New York, Harper Perennial. 62.

⁶⁸ McMASTER 1998, 73–74.

⁶⁹ TILFORD 1992, 35.

⁷⁰ LOGEVALL 2001, 80.

A háború amerikanizálódása (1965–1969)

Az amerikai csapatok megjelenése és fokozatos bekapcsolódása a harci tevékenységbe új dinamikát adott a konfliktusnak. A formálódó amerikai stratégia lényege az volt, hogy a DNFF magasabb egységeit felkutassák, élőerejét és eszközeit felőröljék, megsemmisítsék.⁷¹ Ennek jegyében az amerikai katonai vezetés számos nagyarányú hadműveletet indított, amelyek célja az ellenség bázisterületeinek megtisztítása, illetve az azt védő erők harcra kényszerítése és megsemmisítése volt.⁷² A határokon át érkező anyagi és emberi utánpótlást azonban nem voltak képesek elvágni, illetve nem tudták a DNFF-erőket döntő összecsapásra bírni. A DNFF-csapatok sokkal hatékonyabbak voltak az összecsapások kezdeményezésében és az azoktól való elszakadásban, a szövetséges erők csak ritkán tudták az akaratukat rájuk erőltetni.⁷³

Az 1968-as Tet-offenzíva az így kialakult helyzetet kívánta megtörni. Célja az volt, hogy egy nagyarányú, meglepetésszerű támadással az „elnyomott” dél-vietnámi lakosságot a DNFF oldalára állítsa, és ezzel ellehetetlenítse és megbuktassa a déli politikai vezetést. Az offenzíva közvetlen stratégiai célkitűzéseit nem tudta elérni, de politikai céljai teljesültek: az amerikai közvélemény számára nyilvánvaló lett, hogy a háború nem úgy halad, ahogyan azt a Johnson-adminisztráció tálalta. Katonailag azonban az offenzíva évekre visszavetette a VDK és a DNFF/DIFK azon törekvését, hogy a háborút a csatatéren döntsék el.

Az 1965–1968 közötti időszak másik komoly hatása az volt, hogy ekkor a dél-vietnámi hadsereg felkészítése háttérbe szorult, ami a Nixon nevéhez fűzhető vietnamizálási politikát nagymértékben megnehezítette. A Tet-offenzíva okozta sokk az amerikai fél számára a katonai megoldás helyett a diplomáciai tette elsődlegessé, ez azonban lassan indult meg, és eredményei évekig vártak magukra.

Diplomáciai tapogatózások az Egyesült Államok és a VDK között (1965–1969)

A VDK már az amerikai szerepvállalás korai szakaszában megfogalmazta saját receptjét a béke helyreállítására és Vietnám egységének megteremtésére vonatkozóan. Hanoi 1965-ös 4 pontja a békére az alábbi volt:

1. „Vietnám békéhez, függetlenséghez, szuverenitáshoz, egységhez és területi egységhez való jogának elismerése, az amerikai katonai tevékenység felfüggesztése Északon és Délen;
2. Szigorú betartása az 1954-es tiltásnak, ami az idegen országokkal való katonai szövetségekre és az idegen bázisokra vonatkozik, »amíg Vietnám két zónára van osztva«;
3. Dél-Vietnám belügyeinek megoldása a »Dél-vietnámi Nemzeti Felszabadító Front programjával összhangban«;
4. Békés egyesítése a vietnámi népnek mindkét zónában, külső befolyás nélkül.”⁷⁴

⁷¹ KREPINEVICH, Andrew F., Jr. (1988): *The Army and Vietnam*. Baltimore, John Hopkins University Press. 165.

⁷² TURLEY 2009, 113–114.

⁷³ KREPINEVICH 1988, 167.

⁷⁴ TURLEY 2009, 162–163.

Vagyis Hanoi követelései közé tartozott, hogy a DNFF-et a dél-vietnámi vezetéssel egyenértékűnek fogadják el, és koalíciós kormány jöjjön létre a DNFF programját alapul véve, az amerikai katonai jelenlétnek pedig minden formája szűnjön meg.

Washington 1966-ban fogalmazta meg a maga 14 pontját a béke helyreállítására. Hanoi állásfoglalásával szemben azonban az amerikaiak kijelentették, hogy (1) a genfi egyezmények nem jelentenek megfelelő alapot a béke eléréséhez, (5) egy konferencia első célja lehetne, hogy az erőszak felfüggesztését tárgyalja meg, illetve (6) Hanoi négy pontját a többi felmerülő kérdéssel lehet tárgyalni. Az amerikai álláspont azt is rögzítette, hogy az Egyesült Államok nem kíván (8) csapatokat állomásoztatni és (7) bázisokat fenntartani a béke megkötése után, valamint a szabad választásokat támogatja (9) Dél-Vietnámban és az (10) egyesítés terén is.⁷⁵ Röviden tehát: az Egyesült Államok megerősítette korábbi álláspontját.

Voltak olyan kérdések, amelyeket a korai állásfoglalások nem érintettek, de komoly problémát jelentettek a tárgyalások során. Ilyen volt az észak-vietnámi csapatok jelenléte Dél-Vietnámban, ami értelmezési probléma is volt, mivel az amerikaiak a délen lévő északi csapatokat is idegen haderőnek tartották. A másik probléma az volt, hogy az Egyesült Államok eredetileg a kivonulás előfeltételévé akarta tenni, hogy a VDK ismerje el a déli köztársaságot, de erre az nem volt hajlandó. És ott volt még az az amerikai megfontolás is, hogy a konfliktus megoldása nem tűnhet amerikai vereségnek, ami szintén bonyolította a helyzetet.⁷⁶

A háború eszkálcíóját a diplomáciai kapcsolatfelvételi kísérletek növekedése kísérte, amelyben a keleti blokk országai is szerepet vállaltak, de ebből a kívülállók nem sokat láthattak. Ezekre különböző csatornákon át került sor kanadai, francia, mianmari, lengyel, magyar és szovjet közvetítéssel vagy segítséggel. A legismertebb kezdeményezés az amerikai külügyminisztérium által MARIGOLD névvel ellátott közvetítési kísérlet, amelyben a Lengyel Népköztársaság vállalt főszerepet.⁷⁷

A párizsi egyezményhez vezető út és annak eredményei

Kissinger korán felismerte, hogy a katonai eszközök önmagukban elégtelenek egy amerikai szempontból is elfogadható végkimenetel elérésére, ezért a hadműveleteket a diplomáciai célok alá kell rendelni. A politikai kérdéseket a dél-vietnámiaknak kell letárgyalniuk.⁷⁸

Nixon stratégiájának része volt, hogy a háború Kambodzsára való kiterjesztésével megpróbálja a déli irányba haladó utánpótlási vonalakat megzavarni, és ezzel a saját pozícióját erősíteni. A korábbiakban politikai okok miatt erre hivatalosan nem volt lehetősége

⁷⁵ RUSK, Dean (1965): *The Heart of the Matter in Viet-Nam*. December 27, 1965, Foreign Relations of the United States, 1964–1968, Volume III, Vietnam, June–December 1965, 706. Forrás: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v03/pg_706 (A letöltés ideje: 2017. 02. 25.)

⁷⁶ TURLEY 2009, 163–164.

⁷⁷ Lásd bővebben HERSHBURG, James G. (2000): *Who Murdered "Marigold": New Evidence on the Mysterious Failure of Poland's Secret Initiative to Start U.S.-North Vietnamese Peace Talks, 1966*. Woodrow Wilson International Center For Scholars. Forrás: www.wilsoncenter.org/sites/default/files/ACFB26.pdf (A letöltés ideje: 2016. 02. 12.)

⁷⁸ TURLEY 2009, 164.

(vagy csak nagyon korlátozottan: üldözés formájában vagy titkos akciók keretében). Nixon 1968 márciusában Creighton Abrams tábornok, a VK-ban állomásozó amerikai erők új parancsnoka kezdeményezésére engedélyezte kambodzsai célpontok titkos bombázását, új kongresszusi engedély kérése nélkül.⁷⁹ A háború kiszélesítése nem csupán a levegőben történt meg, hanem a szárazföldi hadszíntéren is. Az Egyesült Államok növelte kambodzsai szövetségeseinek támogatását. Utóbbiak elsősorban a hmong népcsoportból verbuválódtak, de thai önkéntes zászlóaljak is segítettek a vietnámi néphadsereg és a vörös khmerek elleni harcot. Ezt később amerikai támogatással – majd részvétellel – végrehajtott korlátozott dél-vietnámi katonai akciók követték Kambodzsra területén, amelyek célja a VDK-ból érkező utánpótlás, illetve az utánpótlás logisztikai rendszerének felszámolása volt.⁸⁰ Ez a stratégiai törekvés a Lam Son 719 hadműveletben csúcsonódott ki 1970-ben, amikor dél-vietnámi csapatok törtek be Laoszba. A hadművelet során mindkét fél súlyos veszteségeket szenvedett, a dél-vietnámi veszteség mértéke kapcsán azonban erős kétségek merültek fel a hadsereg önálló, amerikai segítség nélküli műveleti képességeit illetően.⁸¹

Nixon stratégiájának másik fontos eleme volt az egyoldalú csapatlétszám-csökkentés Dél-Vietnámban, amelytől azt remélte, hogy az otthoni politikai hangulatot a maga javára tudja fordítani. Ez a déli hadsereg kiképzésének és felszerelésének felgyorsításával párosult, ami „vietnamizációként” vonult be a köztudatba.

Nixon számára az amerikai belpolitikai vetület és a békemozgalom tevékenysége folyamatos problémát jelentett, a csapatlétszám-csökkentés ezért elsősorban az ellenzék kiengesztelését célozta, de nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Érezhető volt, hogy az erőszak további alkalmazásának támogatása politikailag nehezen lesz kivitelezhető. Ennek ellenére sikerült megszereznie a közvélemény óvatos támogatását.⁸²

A VDK részéről is érezhető volt, hogy a tárgyalási pozícióikat a harctéren akarják erősíteni. Bár a déli katonai tevékenység az 1969-es és 1970-es kambodzsai és laoszi betörésekkel átmenetileg megzavarta az utánpótlási rendszer működését dél felé, 1971-ben elhatározták a később „húsvéti offenzívaként” elhíresült hadművelet megindítását.

A VDK és a DIFK helyzetét nehezítette ebben a szakaszban a Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság között fokozódó feszültség, ami Sztálin halála óta tényező volt a két ország kapcsolatában. Hanoinak szüksége volt a KNK támogatására, mivel a szocialista blokkból érkező utánpótlás jelentős része a KNK területén át érkezett, és szüksége volt több diplomáciai támogatásra is. Ennek érdekében igyekezett semleges álláspontot elfoglalni, és lehetőségeihez mérten a két szövetségese közötti kapcsolatok javítására törekedett. 1966-tól egyfajta munkamegosztás alakult ki a VDK és a DNFF között, ami különbségeket is tükrözött: míg a VDK finoman a szovjet orientáció felé kezdett hajlani, addig a DNFF a kínai irányvonalat erősítette.⁸³

A DNFF stratégiai törekvéseinek új szintjét jelentette a DIFK létrehozása, amivel gyakorlatilag egy ellenkormányzatot hoztak létre a VK-ban hatalmon lévő Nguyen Van Thieu-féle vezetéssel szemben. A DIFK létrejöttével a déli kommunisták diplomáciai

⁷⁹ TURLEY 2009, 165–167.

⁸⁰ TURLEY 2009, 179–181.

⁸¹ TURLEY 2009, 182–183.

⁸² TURLEY 2009, 170.

⁸³ BRIGHAM, Robert K. (1999): *Guerrilla Diplomacy. The NLF's Foreign Relations and the Viet Nam War*. Ithaca, Cornell University Press. 59–61.

offenzívát indították, és a kommunista blokk országai hamarosan elismerték és diplomáciai kapcsolatra léptek a DIFK-kel, példájukat nem sokkal később számos harmadik világbeli ország követte.⁸⁴

Az 1969-es kínai–szovjet határincidensek következtében új mélypontra került a két kommunista hatalom kapcsolata. Mivel a KNK tartott attól, hogy a VDK a Szovjetunió befolyása alá fog kerülni, a VDK nem tudhatta, hogy a két szövetségesének viszonya milyen hatással lesz az ő háborús erőfeszítéseinek alakulására. A VDK szempontjából bonyolította a helyzetet, hogy a kínai vezetés a vietnámi háború menetét illetően eltérő stratégiai vízióval rendelkezett a vietnámi vezetéshez képest, és ennek következtében a kínai és a vietnámi vezetés között feszültség keletkezett a háború folytatásának idejét és módját illető kérdések kapcsán. A gyanakvás tovább mélyült Nixon elnök kínai látogatása után. Az 1970-es évek elején a fenti folyamatok következtében a kínai és a szovjet támogatás is csökkent a VDK és a DIFK irányába, ami a VDK vezetését az offenzíva gyors megindítására ösztönözte. Ezt indokolta továbbá, hogy a Dél-Vietnámban állomásozó amerikai csapatok száma 1972-re erősen lecsökkent.⁸⁵

Az offenzíva stratégiai váltást jelentett. Célja a politikai kezdeményezés megragadása volt új, magasabb egységek bevetésével, a vietnamizáció folyamatának és a pacifikációs műveletek megtörésére. Diplomáciai téren az offenzívával az amerikai és a világ közvéleményét kívánták befolyásolni. Mindezt a DIFK irányítása alatt álló területek minél jelentősebb növelésével kívánták elérni. Az offenzíva ezeket a célokat nem tudta elérni: jelentős emberi és anyagi áldozatok árán nem túl jelentős területi gyarapodást könyvelhettek el. Ez részben a déli haderő kapacitásának alábecsülésére, részben az amerikai katonai lehetőségek félreértésére vezethető vissza.⁸⁶ Az amerikai szerepvállalás döntő volt a húsvéti offenzíva megtörésében. Ngo Quang Truong szerint: „A támogatás, amit az amerikai taktikai légierő és B–52-esek adtak az összes jelentős fronton, időszerűek és felettébb hatékonyak voltak; nemcsak sok ellenséges alakulatot pusztítottak el, de az ARVN-katonák [a dél-vietnámi hadsereg] morálját is fenntartották.”⁸⁷ Az amerikai logisztikai támogatás és fegyverzettanszfer, valamint a tanácsadó tevékenység hadtest- és alacsonyabb szinteken az offenzíva során szintén nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a dél-vietnámi hadsereg minimalizálni tudta az ellenség okozta területvesztéseket.⁸⁸

A húsvéti offenzíva kudarca mutatta, hogy amerikai jelenlét mellett a VDK nem tud döntést kierőszakolni Dél-Vietnámban. A közeledő választások az Egyesült Államokban mindkét felet arra készítették, hogy valamilyen megegyezés irányába orientálódjanak. A vereség következtében a VDK-tárgyalódelegáció engedett több amerikai feltételnek, illetve felvetésnek: nem követelték a megegyezés részeként Thieu dél-vietnámi elnök eltávolítását és koalíciós kormány létrehozását a DIFK részvételével. Az amerikai hadifoglyok szabadon bocsátásáról és az amerikai csapatok kivonásáról is megállapodásra jutottak. Thieu elnök azonban nem volt hajlandó elfogadni a frontvonalak megmerevítését, ami – kimon-

⁸⁴ TURLEY 2009, 168.

⁸⁵ TURLEY 2009, 183–184.

⁸⁶ TRUONG, Ngo Quang (1980): *The Easter Offensive of 1972*. Washington D. C., U.S. Army Center Of Military History. 157–158. Forrás: [http://cgsc.contentdm.oclc.org/utis/getdownloaditem/collection/p4013coll11/id/1406/](http://cgsc.contentdm.oclc.org/utis/getdownloaditem/collection/p4013coll11/id/1406/filename/1407.pdf/mapsto/pdf/type/singleitem)
[filename/1407.pdf/mapsto/pdf/type/singleitem](http://cgsc.contentdm.oclc.org/utis/getdownloaditem/collection/p4013coll11/id/1406/filename/1407.pdf/mapsto/pdf/type/singleitem) (A letöltés ideje: 2016. 01. 03.)

⁸⁷ TRUONG 1980, 172.

⁸⁸ TRUONG 1980, 173.

datlanul ugyan, de – elismerte az északi csapatok déli területen maradását. Thieu számára elfogadhatatlan volt az is, hogy a dél-vietnámiak részvétele nélkül történt meg az előzetes megállapodás Párizsban. Ezt az akadályt a Nixon-adminisztráció anyagi segítség és biztonsági garancia ígéretével, majd pedig fenyegetésekkel igyekezett elhárítani. A kísérlet azonban sikertelen maradt, a VDK új követelésekkel állt elő, így a kudarc fenyegetően közelívé kezdett válni.⁸⁹

Ebben a helyzetben az amerikai vezetés ismét katonai eszközökhöz nyúlt, és a háború legintenzívebb stratégiai bombázási akcióját indította el, ami Linebacker II. hadműveletként (illetve 11 napos háborúként, a köznyelvben pedig karácsonyi bombázásként) vonult be a köztudatba. Ennek során több mint 20 ezer tonna bombát vetettek be VDK-célpontok ellen, jelentős károkat okozva a katonai infrastruktúrában és a közlekedési hálózatban. A bombázás legjelentősebb hatása a VDK légvédelmi rendszerének harcképtelenné tétele volt, ami műveleti szabadságot biztosított az amerikai légierőnek, és valószínűleg közrejátszott a hanoi vezetés azon döntésében, hogy visszatértek a tárgyalóasztalhoz Párizsban.⁹⁰

A bombázás Thieu elnököt meggyőzte az amerikai garanciák komolyságáról, és a VDK vezetése is visszatért, és elfogadta az amerikai feltételeket. Az amerikai belpolitikában viszont jelentős törést okozott, Nixon elnök népszerűsége is erőteljesen csökkent. A kongresszus az indokínai katonai műveletek költségvetésének jelentős csökkentésével kívánta elejét venni a hasonló akcióknak.⁹¹

A létrejött, összefoglaló néven párizsi egyezményként ismertté vált megállapodások valójában 4 egyezményből álltak össze. Az *Egyezmény a háború befejezéséről és a béke helyreállításáról Vietnámban* című dokumentum rendelkezett a tűzszünetről, a csapatok visszavonásáról, egy bizottsági rendszer felállításáról a hadviselő felek között, az amerikai és szövetséges erők kivonásáról és a hadifoglyok cseréjéről, és felvázolt egy forgatókönyvet Vietnám egyesítésére.⁹² Az egyezmény létrehozta a Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottságot (NEFB), amely elméletileg a tűzszünet ellenőrzéséért felelt. A feladat végrehajtásában 4 állam vett részt: Indonézia, Kanada (fél év elteltével Irán), Lengyelország és Magyarország.

A megállapodás azonban nem hozta el a háború végét, az csupán új szakaszába lépett, amelynek kezdetén az Egyesült Államok kivonta maradék katonai erejét, kicserélte foglyait, majd átment egyfajta támogató szerepkörbe. A harcok nem szakadtak meg, sőt 1974 második felében új lendületet kaptak. Ez volt az előjátéka a Ho Si Minh-offenzíva megindításának, ami 1975 áprilisában Saigon elfoglalásával véget vetett a háborúskodásnak.

A dél-vietnámi területen katonai igazgatás jött létre, és a VDK-ból érkező vezetői álmány vette át a terület feletti irányítást. A romló régióbeli helyzet, illetve az eltérő társadalmi berendezkedésből fakadó integrációs nehézségek miatt a VDK vezetése választásokat tartott a déli területen, a korábbi elit félreállítását követően. A választások eredményeként

⁸⁹ TURLEY 2009, 190–192.

⁹⁰ TILFORD, Earl H., Jr. (1991): *Setup. What the Air Force did in Vietnam and Why*. Air University Press. 263. Forrás: https://media.defense.gov/2017/Apr/07/2001728434/-1/-1/0/B_0040_TILFORD_SETUP.PDF (A letöltés ideje: 2015. 01. 18.)

⁹¹ TURLEY 2009, 194.

⁹² *HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum*, MN 1973 249. doboz.

a VDK vezetése alatt 1976. július 2-án hivatalosan is Egyesült a két Vietnám, Vietnámi Szocialista Köztársaság (VSZK) néven.⁹³

VSZK–USA kapcsolatok normalizációs kísérletének kudarca (1977) és annak hatásai

A vietnámi fél nagy reményeket fűzött a kapcsolatok helyreállításához, mivel a Nixon által megígért újjáépítési segítségre nagy szüksége lett volna. A Ford-adminisztráció idején amerikai oldalról szóba sem jöhetett a viszony normalizációja. Ford a kapcsolatfelvétel előfeltételének tekintette minden eltűnt amerikai katona hollétének meghatározását, ami teljesíthetetlen volt.⁹⁴ A Carter-érában az Egyesült Államok felemás módon viszonyult a VSZK-hoz. Bár jelentek meg olyan értesülések, hogy Washington Vietnámot „Ázsia Jugoszláviájává” kívánja alakítani,⁹⁵ az amerikai kezdeményezés jóval szerényebb célokkal indult.

Az Egyesült Államok szankciókat vezetett be az Egyesült Vietnámmal szemben: befagyasztott minden vietnámi vagyont az Egyesült Államokban, teljes embargót rendelt el a kereskedelmi és pénzügyi szférában, és a segélyezés terén is komoly korlátozásokat vezetett be. Az amerikai szankciók hatására a VSZK-nak csak korlátozott lehetősége volt a nemzetközi térben hitelek felvételére, fejlesztési segélyek és befektetések elnyerésére.⁹⁶

1977-ben, Leonard Woodcock vezetésével indult a VSZK-ba az első amerikai küldöttség az eltűnt amerikai katonák felkutatásának ügyében, ami a kapcsolatok normalizációjának első lépése lett volna. A tárgyalások eredményeként együttműködés kezdődött, de a Carter-adminisztráció külön kezelte az eltűntek és a normalizáció kérdését, ugyanakkor a VSZK ENSZ-tagsági kérelmét nem vétőzta meg újból,⁹⁷ és lehetővé tette számára IMF- és világbanki segítség elérését. A kártérítés kérdése azonban a tárgyalások folytatásának akadályává vált, mivel az amerikai kongresszus 1977-ben megszavazta a VSZK-nak nyújtható bármilyen kártérítés tilalmát. Emiatt a VSZK olyan nemzetközi hitelfolyósítókhoz sem fordulhatott, amelyekben az Egyesült Államok szerepet játszott. A tárgyalások végül egy kémügy miatt szakadtak meg: egy alacsony beosztású USIA- (United States Information Agency – Egyesült Államok Információs Ügynöksége) dolgozót azzal gyanúsítottak, hogy információkat adott át Vietnámnak.⁹⁸ A bíróság végül Ronald Humphrey USIA-alkalmazottat és David Truongot, a háborúellenes mozgalom egyik ismert alakját bűnösnek találta. Bár mindkét vádlott tagadta a kémkedést, és arra hivatkoztak, hogy az átadott dokumentumokat az USA és a VSZK kapcsolatainak javítására akarták felhasználni,

⁹³ GOSCHA, Christopher (2017): *The Penguin History of Modern Vietnam*. London, Penguin Books. 412.

⁹⁴ CIMA, Ronald J. ed. (1989): *Vietnam. A Country Study*. Washington D. C., Library of Congress. 226–227. Forrás: https://cdn.loc.gov/master/frd/frdcdst/vi/vietnamcountryst00cima_0/vietnamcountryst00cima_0.pdf (A letöltés ideje: 2017. 05. 19.)

⁹⁵ *Amerikai elképzelések a VSZK-t illetően*. ÁBTL 1.11.4 II/s RB-2/77. 84. d. 1977. 04. 12. (A dátum bizonytalan, nincs folyamatos oldalszámozás.)

⁹⁶ NELSON, Kelly S. (1992): U.S.-Vietnamese Normalization. *Asian Affairs: An American Review*, Vol. 19, No. 1. 55–56.

⁹⁷ Elsőként még 1976-ban emelt vétőt ellene.

⁹⁸ YOUNG 1991, 302–304.

az ügy – a jellege és az amerikai kormány által alkalmazott megfigyelési eljárás miatt – nagy port kavart.⁹⁹

A VSZK 1978-ban megpróbálkozott a tárgyalások felújításával, sikertelenül. Később már – Vietnám KGST-be való felvétele és a szovjetekkel kötött barátsági és együttműködési szerződés aláírása után – elképzelhetetlenné vált a kapcsolatfelvétel. Amerikai oldalról az is gátolta ez utóbbit, hogy ők a kínai vezetés felé nyitottak, amelynek viszonya Vietnámmal ebben a periódusban megromlott.¹⁰⁰

A helyzet a két ország között majdnem 10 évre megmerevedett a regionális helyzet miatt. A Reagan-adminisztráció a kambodzsai kivonulás végrehajtásáig ellenezte a kapcsolatok normalizációját. Kapcsolatfelvétel címen csak a háborúban eltűnt amerikai katonák felkutatásának kérdésében kívánt együttműködést megvalósítani (1820 eltűntből 1986-ig kevesebb mint 150 katona maradványait adta át a VSZK). Voltak olyan vélemények, hogy a kérdést mindkét fél a saját politikai céljaira használta. Az amerikai nemzetbiztonsági tanácsadó tárgyalásainak eredményeként 1985-ben került sor az együttműködés elmélyítésére.¹⁰¹

Az Egyesült Államok az 1980-as években a térség VSZK-val kapcsolatos kérdéseiben – mint például a kambodzsai konfliktus megoldása – háttérbe vonult, és az ASEAN-ra hagyatkozott. Ugyanakkor Reagan elnök Kambodzsai kérdésében konfrontatív lépéseket is tett: 1985-ben a VSZK által támogatott kambodzsai kormány ellen harcoló nem kommunista felkelőknek 10 millió dolláros támogatást írt alá, ami két évre szólt, és hivatalosan humanitárius céllal lehetett felhasználni – igaz, egy szélesebb csomag részeként, és nem kifejezetten a VSZK elleni lépésként.¹⁰²

A szovjet blokk nehézségei, majd szétesése nem kedveztek a VSZK-nak, így az egyébként is gazdasági nehézségekkel küszködő ország számára a nemzetközi elismertség, a nemzetközi befektetések és egyéb gazdasági lehetőségek maximális kihasználása elegendő motiváció lehetett ahhoz, hogy engedményeket tegyen az Egyesült Államok irányába.

Hanoi 1988-ban bejelentette, hogy 1990-re teljesen kivonja a csapatait Kambodzsából, és egyéb, az amerikai fél által fontosnak ítélt területeken is jelezte együttműködési hajlandóságát.¹⁰³

A kapcsolatok normalizációja (1989-től napjainkig)

A Bush-adminisztráció az 1989-es kambodzsai kivonulása után lépett kapcsolatba a VSZK-val. 1991 áprilisában az amerikai fél egy új javaslatot adott át, amelyben a kapcsolatok normalizálását indítványozta, aktív diplomáciai tevékenységet generálva. A feltételek megegyeztek a korábbiakkal: a kambodzsai helyzet megnyugtató rendezése és az amerikai

⁹⁹ SEABERRY, Jane (1978): Both Spy Defendants Convicted. *The Washington Post*, 1978. 05. 20. Forrás: www.washingtonpost.com/archive/politics/1978/05/20/both-spy-defendants-convicted/877690a6-bf54-4267-b8fc-0bb0983030b3/ (A letöltés ideje: 2018. 04. 09.)

¹⁰⁰ CIMA 1989, 227–228.

¹⁰¹ SCHEFFER, David J. (1985/1986): Normalization: Time for a U.S. Initiative. *World Policy Journal*, Vol. 3, No. 1. 127–129.

¹⁰² SCHEFFER 1985/1986, 130–132.

¹⁰³ NELSON 1992, 51.

eltűntek kérdésének megoldása. 1991 októberében a VSZK aláírta az ENSZ által tető alá hozott békemegállapodást.¹⁰⁴

Ez mérsékelt lendületet adott a normalizációs törekvéseknek az amerikai oldalon. 1991-ben a Bush-adminisztráció egy menetrendet vázolt fel, illetve a feltételek teljesülése esetére ismertette az amerikai válaszokat. Ezután indult meg a diplomáciai kapcsolat-tartás kérdéseiről szóló tárgyalássorozat. A folyamat azonban nem vetett véget a korábbi retorikának. A VSZK élesen kritizálta 1991-ben az USA Irakkal szemben folytatott politikáját.¹⁰⁵ Ugyanakkor a meginduló tárgyalások jó irányba haladtak, és ennek nyomán számos könnyítést adott, illetve korlátozott mértékben segélyeket is fizetett az Egyesült Államok.¹⁰⁶ Ez azonban nem akadályozta meg abban, hogy 1992-ben megíjítsa a VSZK IMF-be való felvételét.¹⁰⁷

1993-ban Bill Clinton amerikai elnök bejelentette, hogy az Egyesült Államok nem emel kifogást a jövőben az ellen, hogy a VSZK nemzetközi pénzügyi szervezetektől támogatásban részesüljön. Az amerikai szankciókat először könnyítette, majd 1994-ben eltörölte. 1995-ben került sor a diplomáciai kapcsolatok normalizálására. Az amerikai hadifoglyok és eltűntek ügyében tett további lépések után az első amerikai nagykövet 1997-ben érkezett Hanoi-ba. A gazdasági kapcsolatok ebben az időszakban intenzívebbek lettek, és ennek eredményeként 2000-ben egy kétoldalú kereskedelmi megállapodást írt alá a két ország vezetése.¹⁰⁸

A 2000-es évek a két ország kapcsolatában az aktív, magas szintű diplomácia időszaka volt. A két ország vezetői között találkozókra is sor került: 2000-ben Bill Clinton amerikai elnök látogatott Vietnámba, 2001-ben pedig a Bush-adminisztráció külügyminisztere, Colin Powell. A VSZK védelmi minisztere 2003-ban, miniszterelnöke 2005-ben látogatott az Egyesült Államokba. Bush elnök 2006-ban tett látogatást Vietnámban egy regionális szervezet multilaterális találkozója keretében. 2008-ban pedig sor került az első kétoldalú politikai-biztonsági-védelmi dialógusra. Ez a fajta magas szintű diplomácia az Obama-érában is folytatódott.¹⁰⁹

Az alakuló kapcsolatok folyamatosan visszatérő problémája, hogy az amerikai oldal kifogásolja az emberi jogok helyzetét a VSZK-ban. Az amerikai külügyminisztérium 2004-ben aggodalmát fejezte ki a vallásszabadságot illetően. 2005 májusában a két ország megállapodást kötött, amelynek eredményeként Vietnám vállalta a vallásszabadság biztosítását és az ezzel ellentétes intézkedések megszüntetését.¹¹⁰ Mivel a VSZK-ban a mai napig egypártrendszer működik, a politikai ellenzékkal szembeni fellépés, a szólásszabadság és sajtószabadság kérdése és az egyéb vonatkozó kérdések továbbra is problémát okoznak a két fél között. Ezt a kérdést a kétoldalú kapcsolatokban azért sem lehet megkerülni, mivel

¹⁰⁴ NELSON 1992, 49–50.

¹⁰⁵ NELSON 1992, 51–52.

¹⁰⁶ MANYIN, Mark E. (2005): *The Vietnam-U.S. Normalization Process*. Congressional Research Service. CRS-3. Forrás: www.fas.org/sgp/crs/row/IB98033.pdf (A letöltés ideje: 2017. 10. 22.)

¹⁰⁷ NELSON 1992, 56.

¹⁰⁸ MANYIN 2005, CRS-4–CRS-6.

¹⁰⁹ HIEBERT, Murray – NGUYEN, Phuong – POLING, Gregory B. (2014): *A New Era in U.S.-Vietnam Relations. Deepening Ties Two Decades after Normalization*. Center for Strategic and International Studies. 4–5. Forrás: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/140609_Hiebert_USVietnamRelations_Web.pdf (A letöltés ideje: 2018. 06. 11.)

¹¹⁰ MANYIN 2005, CRS-10.

hatása van egyéb területekre is, sokáig gátja volt például az amerikai fegyvereladásoknak a VSZK számára.¹¹¹

A két ország 1996-ban kezdett tárgyalásokba a gazdasági kapcsolatok elmélyítésére. A VSZK számára ez igen fontos volt, mivel a kitűzött gazdasági célok teljesítéséhez szükség volt az amerikai gazdasági erőre. A vietnámi belpolitikai körülmények is hozzájárultak ahhoz, hogy 2000-ben írták alá a megállapodást.¹¹² A bilaterális kereskedelmi egyezménynek köszönhetően – az egyezmény 2001-ben lépett életbe – Vietnám jelentős kereskedelmi liberalizációt hajtott végre, és a kereskedelmi akadályokat is elhárították. A lépés lehetővé tette a kereskedelmi kapcsolatok tényleges elmélyülését, és ennek eredményeként a két fél közötti gazdasági kapcsolatok nagymértékű fellendülésen mentek keresztül. 2003-tól kezdve szimbolikus szinten katonai együttműködés is indult a felek között. 2003-ban újabb gazdasági megállapodást kötött a két ország, ezúttal a textiláruk kereskedelme terén.¹¹³ Az Egyesült Államok 2007-ben azzal szemben sem emelt már kifogást, hogy a VSZK az IMF tagja legyen. Az Obama-adminisztráció idején a gazdasági kapcsolatok a transz-pacifikus partnerség (TPP) mentén kerültek új sínre. A VSZK-nak ismét reformokat kellett végrehajtani, hogy az alakuló egyezmény feltételeinek meg tudjon felelni. Bár az Egyesült Államok kiszállt a TPP-ből 2017-ben, a VSZK az újraformálódó TPP-nek továbbra is tagja, és a várakozások szerint komoly haszonélvezője lesz.¹¹⁴

A két fél egymást átfedő stratégiai érdekei a délkelet-ázsiai térségben egy mélyebb együttműködés irányába hatottak, és ennek köszönhetően a kapcsolatok jelentős mértékű intenzifikálódására került sor. A VSZK számára az erősödő kapcsolat az önálló külpolitikai cselekvőképesség megőrzésének fontos előfeltétele a szomszédos KNK-val szemben. A vietnámi közeledési hajlandóságnak ugyanakkor megvoltak a korlátai is, mivel a KNK-t nem kívánta maga ellen hangolni.¹¹⁵ A kínai regionális fellépés a VSZK és számos más térségbeli ország számára egyre komolyabb fejtörést okozott a 2010-es években. A vietnámi fél például negatív lépésként fogta fel, amikor 2014-ben a kínai állami olajvállalat egy úszó olajfűrőtornyot küldött a vitatott hovatartozású Paracel-szigetek közelébe kőolajat keresni.¹¹⁶ Mivel a kínai igények más országok érdekeivel is ütköznek, nem Vietnám az egyetlen ország, amellyel az Egyesült Államok ezen a vonalon tudta javítani a térségben a kapcsolatait.

Ennek fényében nem meglepő, hogy a biztonsági együttműködés a két ország között a 2010-es években kezdett igazán elmélyülni. Bár a formális kapcsolatépítésre már 1996 novemberében sor került, és 2006-ban korlátozott védelmi eladásokhoz is hozzájárult az Egyesült Államok, 2010 jelentett egyfajta áttörést. Ekkor a két ország megállapodott abban, hogy éves szintű védelempolitikai tanácskozásokat fognak tartani. A 2011-es találkozáson számos fontos kérdésben – mint például további találkozók rendszeres szervezése, a tengeri biztonsági együttműködés és a békefenntartás kérdése – megállapodás született.

¹¹¹ HIEBERT–NGUYEN–POLING 2014, 3.

¹¹² HUNG, Nguyen Manh (2000): Vietnam in 1999. The Party's Choice. *Asian Survey*, Vol. 40, No. 1. 108.; THAYER, Carlyle A. (2001): Vietnam in 2000. Toward the Ninth Party Congress. *Asian Survey*, Vol. 41, No. 1. 181–188.

¹¹³ MANYIN 2005, CRS–CRS-1.

¹¹⁴ ALBERT, Eleanor (2018): *The Evolution of U.S.–Vietnam Ties*. Council on Foreign Relations, 2018. március 7. Forrás: www.cfr.org/backgrounder/evolution-us-vietnam-ties (A letöltés ideje: 2018. 04. 10.)

¹¹⁵ HIEBERT–NGUYEN–POLING 2014, 2–3.

¹¹⁶ MANYIN, Mark E. (2014): *U.S.–Vietnam Relations in 2014: Current Issues and Implications for U.S. Policy*. Congressional Research Service. 1. Forrás: <https://fas.org/sgp/crs/row/R40208.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 10. 22.)

2013-ban a két ország parti őrsege kötött megállapodást, amely kiképzési és fejlesztési területre is kiterjedt.¹¹⁷

A két ország kapcsolatában a 2013. július 2-án aláírt amerikai–vietnámi átfogó partnerségi megállapodás új fejezetet jelentett. A megállapodás 9 területe gyakorlatilag minden fontos kérdést lefed. A gazdasági kapcsolatok fejlesztését a kétoldalú kapcsolatok motorjaként határozták meg, és célként a tényleges és átfogó együttműködés elérését tűzték ki.¹¹⁸

A két országnak elsősorban a haditengerészeti kapcsolatai váltak intenzívvé. Ennek leglátványosabb jele volt 2018-ban a USS Carl Vinson repülőgép-hordozó vezette amerikai hordozócsoporthoz látogatása a VSZK-ban. Fontos mérföldkő volt a két ország kapcsolatában, amikor az Egyesült Államok 2016-ban feloldotta a fegyvereladási tilalmat. A vietnámi együttműködési hajlandóságnak azonban komoly korlátai is vannak: nem lép katonai szövetségre senkivel, és semmilyen külföldi csapatállomásoztatásához nem járul hozzá a területén.¹¹⁹

Konklúzió

Az Egyesült Államok és Vietnám kapcsolatrendszerét számos, történelmileg egyedi tényező befolyásolta, amit nem lehet szélesebb regionális vagy geopolitikai kontextus nélkül vizsgálni. Az Egyesült Államok vietnámi megjelenése a hidegháborús nemzetközi kapcsolatok sajátos terméke volt, ami 1989-ig meghatározta a kapcsolatok alakulását.

Az Egyesült Államok és „Vietnám” kapcsolata azért nagyon bonyolult, mert 1969 és 1975 között – politikai nézőponttól függően – mindenképpen két Vietnám létezett: kommunista szempontból a VDK és a DIFK, nem kommunista szempontból pedig a Vietnámi Köztársaság és a VDK. De ez a helyzet is ellentmondásos, mivel a nyugati értékelések sokszor nem tettek különbséget a DIFK és a VDK vezetése között, míg kommunista oldalról a Vietnámi Köztársaság vezetését tekintették amerikai bábregsimnek.

A kapcsolatok fejlődésének vizsgálatában két töréspontot lehet kiemelni: 1949-et, amikor a kínai polgárháborúban bekövetkezett kommunista győzelem miatt Indokína felértékelődött az Egyesült Államok számára, és megindult a beavatkozás felé vezető úton, valamint 1989-et, ami a hidegháborús logika végével a két ország közeledését ismét lehetővé tette. Az 1989-es törés kapcsán, az eseményeket messzebből megítélve az is láthatóvá válik, hogy az Egyesült Államok és Vietnám kapcsolatát nem ideológiai, hanem a szuperhatalmi politika és a regionális folyamatok határozták meg.

A vietnámi háború amerikai szakaszának azonban nemcsak a VDK-val való kapcsolatok alakulásában volt jelentős szerepe, hanem az amerikai kül- és védelempolitikára is rányomta a bélyegét, mégpedig több évtizedre. A Nixon-, a Weinberger- és Powell-doktrínák mind visszavezethetők a vietnámi tapasztalatokra. Ez is mutatja, hogy a vietnámi háborúban való részvétel milyen mélyrehatóan változtatta meg az elképzeléseket arról, hogy katonai erő segítségével milyen eredményeket lehet a nemzetközi kapcsolatokban elérni. Ahogyan arra a bevezetőben utaltunk, ez a vita még korántsem ért véget, a mai napig tart, sőt a téma

¹¹⁷ HIEBERT–NGUYEN–POLING 2014, 4–6.

¹¹⁸ HIEBERT–NGUYEN–POLING 2014, 7.

¹¹⁹ ALBERT 2018.

jelenleg reneszánszát éli. A háború belpolitikailag is jelentős hatást gyakorolt az Egyesült Államokra, elég, ha csak a polgárjogi (amelynek szerepe jelentős volt a háborúellenes felépésben) és a háborúellenes mozgalomra gondolunk.

A két ország kapcsolatainak vizsgálatában az 1989-es választóvonal még egy szempontból érdekes: míg a korábbi időszakot legtöbbször a stratégiai és ideológiai merevség jellemezte, addig a megváltozott geopolitikai helyzetben a pragmatizmus vált a kapcsolatok fejlődésének jellemzőjévé. Ennek oka az új geopolitikai helyzet, amely egyrészt Kína szerepének ártértekélődésével, másrészt a gazdasági kapcsolatok fejlesztésének igényével hozható összefüggésbe.

Bár az elérhető irodalom a témában jelentős, távolról sem fedi le a kapcsolatok teljességét. A kapcsolatfejlődésnek továbbra is számos olyan aspektusa van, amely komolyabb vizsgálatot igényel mind diplomáciai, mind katonai téren. A témával foglalkozó szakirodalom magyar nyelven való elérhetővé tétele is fontos lenne a délkelet-ázsiai térség politikai és gazdasági dinamikájának alaposabb megismeréséhez.

Felhasznált irodalom

- AHERN, Thomas L., Jr. (2000): *CIA and the House of Ngo. Covert Action in South Vietnam, 1954–63*. Center for the Study of Intelligence. Forrás: nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB284/2-CIA_AND_THE_HOUSE_OF_NGO.pdf (A letöltés ideje: 2016. 01. 06.)
- AHERN, Thomas L., Jr. (2001): *CIA and Rural Pacification in Vietnam*. Center for the Study of Intelligence.
- ALBERT, Eleanor (2018): *The Evolution of U.S.–Vietnam Ties*. Council on Foreign Relations, 2018. március 7.
- BRIGHAM, Robert K. (1999): *Guerrilla Diplomacy. The NLF's Foreign Relations and the Viet Nam War*. Ithaca, Cornell University Press.
- CIMA, Ronald J. ed. (1989): *Vietnam. A Country Study*. Washington D. C., Library of Congress. Forrás: https://cdn.loc.gov/master/frd/frdcstdy/vi/vietnamcountryst00cima_0/vietnamcount-ryst00cima_0.pdf (A letöltés ideje: 2017. 05. 19.)
- Evolution of the War. NATO and SEATO: A Comparison* (é. n.). National Archives, Pentagon Papers Part IV.A. Forrás: <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-IV-A-1.pdf> (A letöltés ideje: 2014. 12. 30.)
- FALL, Bernard B. (1994): *Street Without Joy. The French Debacle in Indochina*. Harrisburg, Stackpole Books.
- FALL, Bernard B. (2002): *Hell in a Very Small Place. The Siege of Dien Bien Phu*. Cambridge, Da Capo Press.
- Genfi egyezmények az indokínai háború befejezéséről 1954. július 21.* (é. n.). Forrás: www.grotius.hu/doc/pub/IGXVRK/1954-07-21_genfi_egyezmenyek.pdf (A letöltés ideje: 2018. 02. 08.)
- GOLDSTEIN, Gordon M. (2008): *Lessons in Disaster: McGeorge Bundy and the Path to War in Vietnam*. New York, Times Books.
- GOSCHA, Christopher (2017): *The Penguin History of Modern Vietnam*. London, Penguin Books.
- HALBERSTAM, David (1992): *The Best and the Brightest*. New York, Ballantine Books.
- HERSHBERG, James G. (2000): *Who Murdered "Marigold": New Evidence on the Mysterious Failure of Poland's Secret Initiative to Start U.S.-North Vietnamese Peace Talks, 1966*. Woodrow

- Wilson International Center For Scholars. Forrás: www.wilsoncenter.org/sites/default/files/ACFB26.pdf (A letöltés ideje: 2016. 02. 12.)
- HIEBERT, Murray – NGUYEN, Phuong – POLING, Gregory B. (2014): *A New Era in U.S.-Vietnam Relations. Deepening Ties Two Decades after Normalization*. Center for Strategic and International Studies. Forrás: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/140609_Hiebert_USVietnamRelations_Web.pdf (A letöltés ideje: 2018. 06. 11.)
- HUNG, Nguyen Manh (2000): Vietnam in 1999. The Party's Choice. *Asian Survey*, Vol. 40, No. 1. 98–111. DOI: <https://doi.org/10.1525/as.2000.40.1.01p00532>
- KREPINEVICH, Andrew F., Jr. (1988): *The Army and Vietnam*. Baltimore, John Hopkins University Press.
- LIPTAK, Eugene (2009): *Office of Strategic Services 1942–45: The World War II Origins of the CIA*. Oxford, Osprey Publishing.
- LOGEVALL, Frederik (2001): *The Origins of the Vietnam War*. London, Routledge.
- MANYIN, Mark E. (2005): *The Vietnam-U.S. Normalization Process*. Congressional Research Service. Forrás: www.fas.org/sgp/crs/row/IB98033.pdf (A letöltés ideje: 2017. 10. 22.)
- MANYIN, Mark E. (2014): *U.S.-Vietnam Relations in 2014: Current Issues and Implications for U.S. Policy*. Congressional Research Service. 1. Forrás: <https://fas.org/sgp/crs/row/R40208.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 10. 22.)
- MCMASTER, H. R. (1998): *Dereliction of Duty: Lyndon Johnson, Robert McNamara, The Joint Chiefs of Staff, and the Lies that Led to Vietnam*. New York, Harper Perennial.
- MCNAMARA, Robert (1964): *Memorandum From the Secretary of Defense (McNamara) to the President (March 16, 1964.)*. Forrás: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v01/d84> (A letöltés ideje: 2017. 02. 26.)
- MINH, Ho Chi (1977): *Selected Writings (1920–1969)*. Foreign Languages Publishing House.
- MOYAR, Mark (2006): *Triumph Forsaken. The Vietnam War 1954–1965*. Cambridge, Cambridge University Press.
- NELSON, Kelly S. (1992): U.S.-Vietnamese Normalization. *Asian Affairs: An American Review*, Vol. 19, No. 1. 49–60. DOI: <https://doi.org/10.1080/00927678.1992.10553521>
- PACKER, George (2009): What Obama and the Generals are Reading. *The New Yorker*, 2009. 10. 08. Forrás: www.newyorker.com/news/interesting-times/what-obama-and-the-generals-are-reading (A letöltés ideje: 2018. 05. 14.)
- Report by the National Security Council on the Position of the United States with Respect to Indochina (27 February 1950)* (é. n.). Forrás: www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/doc1.htm (A letöltés ideje: 2017. 05. 10.)
- RUSK, Dean (1965): *The Heart of the Matter in Viet-Nam*. December 27, 1965, Foreign Relations of the United States, 1964–1968, Volume III, Vietnam, June–December 1965. Forrás: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v03/pg_706 (A letöltés ideje: 2017. 02. 25.)
- SCHEFFER, David J. (1985/1986): Normalization: Time for a U.S. Initiative. *World Policy Journal*, Vol. 3, No. 1. 127–141.
- SEABERRY, Jane (1978): Both Spy Defendants Convicted. *The Washington Post*, 1978. 05. 20. Forrás: www.washingtonpost.com/archive/politics/1978/05/20/both-spy-defendants-convicted/877690a6-bf54-4267-b8fc-0bb0983030b3/ (A letöltés ideje: 2018. 04. 09.)
- SORLEY, Lewis (2007): *A Better War: The Unexamined Victories and Final Tragedy of America's Last Years in Vietnam*. Boston, Mariner Books.

- STEPHANOPOULOS, George (2009): The Must-Read Book for Obama's War Team. *ABC News*, 2009. 09. 22. Forrás: <http://blogs.abcnews.com/george/2009/09/the-mustread-book-for-obamas-war-team.html> (A letöltés ideje: 2018. 09. 22.)
- TAYLOR, Keith W. (2013): *A History of the Vietnamese*. Cambridge, Cambridge University Press.
- THAYER, Carlyle A. (2001): Vietnam in 2000. Toward the Ninth Party Congress. *Asian Survey*, Vol. 41, No. 1. 181–188. DOI: <https://doi.org/10.1525/as.2001.41.1.181>
- The Geneva Accords 1954* (é. n.). National Archives, Pentagon Papers Part III. Forrás: <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-III.pdf> (A letöltés ideje: 2014. 12. 30.)
- TILFORD, Earl H., Jr. (1991): *Setup. What the Air Force did in Vietnam and Why*. Air University Press. 263. Forrás: https://media.defense.gov/2017/Apr/07/2001728434/-1/-1/0/B_0040_TILFORD_SETUP.PDF (A letöltés ideje: 2015. 01. 18.)
- TRUONG, Ngo Quang (1980): *The Easter Offensive of 1972*. Washington D. C., U.S. Army Center Of Military History. Forrás: <http://cgsc.contentdm.oclc.org/utills/getdownloaditem/collection/p4013coll11/id/1406/filename/1407.pdf/mapsto/pdf/type/singleitem> (A letöltés ideje: 2016. 01. 03.)
- TURLEY, William S. (2009): *The Second Indochina War. A Concise Political and Military History*. Lanham, Rowman and Littlefield Publishers.
- U.S. Involvement in the Franco-Viet Minh War 1950–1954. (1 Vol.)* (é. n.). National Archives, Pentagon Papers Part II. Forrás: <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-II.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 02. 22.)
- United States Objectives and Courses of Action With Respect to Southeast Asia* (é. n.). Forrás: www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/doc20.htm (A letöltés ideje: 2017. 02. 22.)
- VECSEKLŐY József (é. n.): *Az Amerikai Egyesült Államok népének Függetlenségi Nyilatkozata*. Budapest, Rózsvölgyi és Társa.
- Vietnam and the U.S., 1940–1950 (1 Vol.)* (é. n.). Pentagon Papers Part I. National Archives. A-3–A-4. Forrás: <https://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/research/pentagon-papers/Pentagon-Papers-Part-I.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 02. 21.)
- YOUNG, Marilyn B. (1991): *The Vietnam Wars 1945–1990*. New York, Harper Perennial.

Levéltári források

- Amerikai elképzelések a VSZK-t illetően*. ÁBTL 1.11.4 IIs RB-2/77. 84. d. 1977. 04. 12. (A dátum bizonytalan, nincs folyamatos oldalszámozás.)
- HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum*, MN 1973 249. doboz.